

Programa marc de treball social grup al amb famílies

Programa marc de treball social grupal amb famílies

Programa Compartim

18

Programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia
Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada
Comunitat Treball social en l'àmbit penal
Publicació finançada amb el Fons de Formació Contínua de Catalunya (codi 11724)

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement 4.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, la distribució, la comunicació pública i la transformació per generar una obra derivada, sense cap restricció sempre que se'n citi el titular dels drets (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia). La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>

© Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia
<http://justicia.gencat.cat>

Primera edició: octubre de 2018
Tiratge: 300 exemplars
Reproducció: Service Point FMI, SA
Dipòsit legal: B 25110-2018 PROGRAMA MARC DE TREBALL SOCIAL GRUPAL AMB FAMÍLIES
La versió electrònica d'aquest document és accessible a justicia.gencat.cat/publicacions

Índex

1.	Pròleg	1
2.	Presentació.....	2
3.	Introducció	4
4.	Marc teòric.....	9
4.1	L'enfocament grupal	9
4.1.1	Tipologies de grups	10
4.1.2	Metodologia de la intervenció grupal	13
4.2	La intervenció amb les famílies.....	17
4.3	Teoria general de sistemes (TGS)	19
4.4	Resiliència familiar.....	21
4.5	Treball social de grups.....	22
5.	Actituds i habilitats del professional	24
6.	Eines d'avaluació.....	26
7.	Programa d'intervenció	27
7.1	Normativa general	27
7.2	Normativa bàsica de la intervenció	27
7.3	Programa marc d'organització curricular (PMOC).....	29
7.3.1	Famílies d'interns primaris	29
7.3.2	Famílies d'interns de conductes addictives	35
7.3.3	Famílies interns de conductes violentes (DEVI).....	44
7.3.4	Famílies d'interns de conductes violentes (SAC)	53
7.3.5	Famílies d'interns de conductes violentes (VIGE).....	62
7.3.6	Famílies d'interns de conductes violentes en delictes de trànsit	71
7.3.7	Retorn al nucli familiar i l'entorn relacional 1. Interns en segon grau.....	79
7.3.8	Retorn al nucli familiar i entorn relacional 2. Interns en tercer grau.....	88
7.3.9	Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport.....	98
8.	Conclusions	102
9.	Referències bibliogràfiques.....	103
10.	Autors i agraïments	106
11.	Annexos	108

1. Pròleg

Aquesta publicació és fruit del treball col·laboratiu de membres de la comunitat de pràctica (CoP) de treball social, en el marc del programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia.

Aquesta manera de treballar, impulsada pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada i validada al llarg de 12 anys per productes de coneixement sòlids i rigorosos, dona resposta a les necessitats dels professionals del Departament detectades per ells mateixos.

La CoP Intervenció grupal amb famílies, que ha elaborat aquesta publicació, es va constituir l'any 2017, encara que des de 2015 ja existia l'equip de treball cooperatiu format per treballadores socials de l'Àmbit de l'Execució Penal de tot Catalunya, creat per a desenvolupar els programes d'intervenció grupal amb famílies. El producte final que ara teniu a les mans ha estat un marc teòric que desenvolupa els subprogrames recollits al Programa marc d'organització curricular (PMOC), concretament aquells que fan referència a l'àmbit familiar i social de les persones que estan sota una mesura d'execució penal, amb la finalitat de crear un document teoricopràctic orientador per a la creació i conducció de grups de famílies.

Aquesta fórmula de treball aporta la garantia que la intervenció grupal es tractarà des de la realitat i recollint l'experiència de professionals que treballen diàriament en l'atenció directa, a més d'altres col·laboradores i expertes en la matèria.

La intervenció grupal amb famílies és molt important en el suport als processos penitenciaris per a afavorir la rehabilitació i la reinserció dels interns. Per aquest motiu és necessari dotar els equips de treball social d'instruments que facilitin la seva tasca.

Fer un programa d'aquestes característiques requereix entusiasme, creativitat, ganes de fer, capacitat de resiliència i voluntat de continuar avançant i millorant en un medi especialment complex. Aquesta publicació constitueix, per tant, un bon indicador de la vocació professional i del compromís que es pot trobar en les institucions penitenciàries.

Des del CEJFE encoratgem a continuar treballant en aquesta línia i a proposar nous projectes que ajudin a la propagació del coneixement i a la construcció de relacions socials justes i igualitàries.

Núria Clèries Nerín

Directora del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada

2. Presentació

L'atenció a les famílies forma part d'una de les funcions principals dels professionals del treball social en l'àmbit penitenciari i, per tant, és el nexa vinculant entre els interns i el procés d'execució penal, l'atenció a les famílies i el desenvolupament en la comunitat.

D'aquesta manera, la intervenció grupal amb famílies és cabdal en el suport i acompanyament en el procés penitenciari per a afavorir la rehabilitació i la reinserció dels interns. Les famílies i l'entorn relacional de les persones que estan privades de llibertat han de poder participar del procés penitenciari, i per aquest motiu cal dotar els equips de treball social referents d'eines que facilitin la intervenció social.

Per al Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE), i per a mi mateix, és motiu de satisfacció prologar aquesta nova publicació del programa Compartim de gestió del coneixement del Departament de Justícia anomenada Programa marc de treball social grupal amb famílies, elaborat per la comunitat de pràctiques de treball social.

L'equip tècnic format per treballadores socials de l'Àmbit de l'Execució Penal de tot Catalunya ha estat treballant amb entusiasme i professionalitat en la creació d'un marc teòric que desenvolupa els subprogrames recollits al Programa marc d'organització curricular (PMOC), concretament aquells que fan referència a l'àmbit familiar i social de les persones que estan sota una mesura d'execució penal, amb la finalitat de crear un marc teòric i pràctic orientador per a la creació i conducció de grups de famílies.

Vet aquí, doncs, una avinentesa perquè el CEJFE publiqui un document com aquest, de gran qualitat, atès que posa de manifest, un cop més, la voluntat i el compromís per a continuar mantenint l'esperit fundacional d'ésser l'espai del debat, les idees, el coneixement i els suports tècnics als professionals del Departament de Justícia. Alhora, és un motiu igualment important per a publicar-lo el fet que en aquest projecte tècnic s'ha utilitzat la metodologia col·laborativa.

Quan va començar el treball inicial –a partir de la inquietud dels professionals, però també a partir de l'encàrrec de la mateixa institució–, es feia difícil d'imaginar que aquesta dimensió col·laborativa d'aportacions d'un gran nombre de professionals del col·lectiu de treball social fructifiqués en una obra tan sòlida i ben argumentada com aquesta. La metodologia de «compartir coneixement» s'ha mostrat com una alternativa d'èxit, sense detriment de les aportacions fetes a partir de la figura de l'expert, que ha pogut contribuir a revisar-la i millorar-la tècnicament.

Aquesta és, doncs, una bona ocasió per a felicitar-nos per l'expertesa adquirida en aquest tipus d'intervenció pels professionals de treball social de l'àmbit de l'execució penal de Catalunya. El resultat final, gràcies als debats i aportacions de tots els professionals participants, és un magnífic i molt útil document que renova i millora les eines tècniques disponibles i que, de ben segur, es projectarà en un més eficàcia de les intervencions amb les famílies ateses.

Gràcies a tots els qui heu fet possible aquesta obra: les professionals de treball social del Servei i de les seccions de l'Àmbit de l'Execució Penal del Departament de Justícia, els experts que hi han col·laborat i els professionals del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Desitjo que aquest programa marc esdevingui per als professionals del treball social una eina de treball útil i que la seva posada en marxa i el seu desenvolupament siguin un èxit.

Carles Soler Iglesias
Sub-director general de Programes de Rehabilitació i Sanitat

3. Introducció

El present document, Programa marc d'intervenció grupal amb famílies, és fruit de l'encàrrec de posar en marxa el desplegament dels subprogrames del PMOC (Programa marc d'organització curricular) en relació amb l'àrea de treball social grupal en el medi comunitari.

Quan vam acceptar l'encàrrec de desenvolupar el Programa marc d'intervenció grupal amb famílies vam tenir clar que calia adreçar la nostra mirada a la resta de professionals de treball social que intervenien amb grups de famílies de manera aïllada, amb poc suport i acompanyament i amb poca publicitat de tota la intervenció que realitzaven.

Així, en diversos centres penitenciaris ja s'havien iniciat programes per a intervenir amb grups de famílies d'interns primaris, de conductes violentes i addictives, de retorn al medi comunitari, entre d'altres, en què el mateix professional elaborava el contingut, conduïa el grup i avaluava la feina feta.

Aquestes diverses experiències –que, d'una banda, han estat el reflex de la necessitat d'unificar una tasca individual i, d'altra banda, han estat el motor per a orientar i elaborar el present programa– permeten la creació d'un document de referència propi per a la intervenció grupal del treball en famílies des del treball social. Des d'aquí volem agrair la iniciativa d'aquests professionals a l'hora d'obrir un camp que tot just estava per explorar, que ha facilitat l'elaboració d'aquest document.

De manera resumida a continuació es detalla el context en què neix i evoluciona aquest document i el grup de treball que l'ha dut a terme.

El Programa marc d'intervenció grupal amb famílies és el fruit de la col·laboració del grup de treball creat a aquest efecte l'any 2015¹. A partir de les aportacions dels tècnics, de la recollida de les experiències en treball grupal amb famílies portades a terme en diferents centres i de la recollida d'informació vivencial a través d'una enquesta² sobre l'activitat grupal adreçada als professionals, ha estat possible visualitzar la trajectòria fins ara i proposar els elements necessaris per a potenciar i implementar la tècnica del treball social grupal.

Per a donar suport al procés d'implementació, s'han dut a terme les següents accions:

- Presentació del grup de treball en la Jornada de Treball Social de 2015 (realitzada al febrer de 2016)

---

¹ Es va obtenir un total de 55 respostes a partir de la proposta d'enquesta TS i intervenció grupal. L'objectiu de l'enquesta era recollir l'experiència i els programes dels professionals en treball grupal, les necessitats associades per a la seva pràctica, així com conèixer l'aplicació als diferents programes.

- Passació d'una enquesta al col·lectiu de treballadors socials sobre la seva opinió en relació amb la intervenció grupal. (Els resultats i l'avaluació qualitativa van ser presentats a la Jornada de Treball Social realitzada el setembre de 2016 al CEJFE).
- Presentació del Programa marc d'intervenció amb famílies en la Jornada de Treball Social de 2017.
- Formació específica en aquest àmbit des del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE); s'han realitzat diverses edicions del curs Conducció de grups, amb el suport de dues professionals docents del Màster Autolideratge i Conducció de Grups de la Facultat de Psicologia de la Universitat de Barcelona.³
- Constitució el desembre de 2017 del grup de treball com a comunitat de pràctiques amb l'objectiu de crear i compartir coneixement especialitzat, reflexionar sobre experiències pràctiques i oferir una estructura formal, recollida en la publicació del present document.
- Suport tècnic d'una professional² de l'àmbit de la psicologia de grups
- Creació d'una bústia electrònica (tsgrupal@gencat.cat) amb l'objectiu de rebre i respondre dubtes, aclariments i suport en relació amb la intervenció grupal amb famílies.
- Compartir les experiències que es portin a terme amb tot el col·lectiu professional.

Aquest procés d'elaboració també ha estat possible per la motivació i constància de l'equip de treball, que ha tingut el suport dels caps de programa i els caps de secció i de servei, així com de la Sub-direcció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat i del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

El Programa marc de treball social grupal amb famílies s'estructura en tres fases:

- Creació i elaboració del document marc que a continuació es presenta, on es detallen els subprogrames d'intervenció.
- Presentació del document a les Jornades de Treball Social (octubre 2018).
- Implementació de les diferents intervencions grupals amb famílies en el medi comunitari a cada centre penitenciari i/o als espais comunitaris, que haurà de permetre contribuir a donar suport a l'organització de nous grups.

---

² Amanda Martínez Hita i Elena Sorribes Soto. Máster Autoliderazgo y Conducción de Grupos, Departament de Psicologia Social i Psicologia Quantitativa, Facultat de Psicologia, Universitat de Barcelona.

³ Elena Sorribes Soto. Máster Autoliderazgo y Conducción de Grupos, Departament de Psicologia Social i Psicologia Quantitativa, Facultat de Psicologia, Universitat de Barcelona.

L'atenció a les famílies és una de les funcions principals del professional del treball social (TS) en l'àmbit penitenciari i, per tant, esdevé el nexa vinculant entre els interns i el procés d'execució penal, l'atenció a les famílies i el desenvolupament en la comunitat. Aquest context comporta altres actuacions d'intervenció amb les figures de referència principals (familiars o altres persones de suport) i amb els recursos socials de la comunitat, que requeriran de la utilització de les tècniques i eines necessàries associades al desenvolupament de les competències professionals.

D'aquesta manera, la intervenció grupal amb famílies ha de permetre, també, donar resposta a l'encàrrec de suport i acompanyament en el procés penitenciari per a afavorir la rehabilitació i reinserció dels interns; així com fer l'acompanyament a les mateixes famílies del procés penitenciari i de la vivència que en tenen des d'una posició externa i carregada d'incertesa.

Sobre la base d'alguns dels principis rectors de la professió de treball social que han d'inspirar la pràctica professional, s'identifiquen els següents com a prioritaris en l'objectiu d'aquest document:

- La universalitat ha d'orientar el suport necessari en les diferents fases del procés penitenciari.
- L'especialització es visualitza per la presència transversal en els programes que es desenvolupen en els centres penitenciaris.
- La integració comunitària s'orienta al manteniment de la vinculació de les persones sotmeses a una mesura penal amb el seu entorn de relació. En aquesta línia, el treball individual o grupal que es porta a terme manté aquesta perspectiva a fi de facilitar els processos d'adaptació de la mateixa persona penada i oferir als seus familiars o referents eines de gestió emocional, personal i social en el procés penitenciari.
- La qualificació professional assenta les bases en l'exercici de les funcions i en la identificació del rol tècnic.
- La millora s'orienta sempre a provocar el canvi que faciliti la modificació de les variables relacionades amb l'activitat delictiva promovent l'autonomia personal i potenciant els propis recursos.

El marc legal regulador de l'àmbit penitenciari explicita que, segons l'article 2 del Reglament penitenciari (RP), i en la línia també de l'article 25.2 de la Constitució espanyola (CE), l'activitat penitenciària estableix com a finalitat la "reeduació i la reinserció social dels condemnats a penes i mesures de seguretat privatives de llibertat [...] i l'assistència social dels interns, dels alliberats i dels seus familiars". Així doncs, l'Administració ha de promoure els mitjans i les eines necessàries per a poder facilitar que els serveis socials de l'àmbit penitenciari mantinguin la coresponsabilitat amb la resta de serveis i prestacions comunitàries.

El Model de rehabilitació a les presons catalanes⁴ defineix l'activitat grupal com una eina educativa fonamental que ha de ser utilitzada com a mètode de treball bàsic inherent a les funcions dels professionals. En aquesta línia, s'inclou tant la intervenció grupal amb

interns i famílies com la relació i integració comunitària com a part de l'atenció especialitzada envers el medi sociofamiliar i comunitari.

El Programa marc d'organització curricular (PMOC) de la Direcció General de Serveis Penitenciaris (DGSP) estableix la intervenció grupal dins dels centres penitenciaris en els diferents medis (ordinari, obert i tancat) com a part de les eines i competències professionals que facilita un procés adequat d'inserció social. En aquest programa es concreta:

ÀREA	PROGRAMA	SUBPROGRAMA
Treball social grupal en el medi comunitari	Intervenció grupal amb famílies	Famílies d'interns primaris
		Famílies d'interns de conductes addictives
		Famílies interns de conductes violentes (SAC, DEVI, VIGE, trànsit)
	Relació i integració comunitària	Retorn al nucli familiar i entorn relacional
		Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport

Aquest itinerari ha posat de manifest que, tot i que es habitual la participació dels professionals amb interns o famílies en les diverses àrees d'atenció especialitzada –com les àrees de violència, toxicomanies, preparació de permisos, educació vial, entre d'altres–, el treball social de grup continua sent minoritari com a metodologia d'intervenció⁵ i, per tant, s'ha de continuar impulsant en tots els àmbits.

4 El model de rehabilitació a les presons catalanes. Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat. Departament de Justícia (2011), pàg. 36

5 Revista de Treball Social (RTS) núm. 201, abril 2014. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya

D'un temps ençà, trobem diverses experiències de treball grupal amb famílies (CP Puig de les Basses, CP Brians 1 i CP Brians 2, CP Dones, CP Quatre Camins). L'objectiu del present document és formalitzar l'àrea d'atenció especialitzada, descrita al PMOC, i establir les línies generals organitzatives del treball social grupal amb famílies. Altrament, es proposa generar un marc propi per als professionals del treball social que suposa liderar (crear, estructurar, gestionar i conduir) la intervenció amb l'ús de les tècniques i metodologies de la professió i, alhora, donar resposta a les demandes dels professionals.

El Programa consta d'una sèrie d'apartats que tracten de qui és la família o qui són els referents sociofamiliars subjectes de la nostra intervenció; què comporta el treball social de grups i quines tipologies de grups serien més adients en el nostre context; què es requereix per a organitzar un grup; i quines actituds i competències han de ser entrenades pels professionals per tal de garantir una bona gestió grupal.

Per tal de donar compliment a aquests propòsits, seria desitjable poder disposar de suport expert, espais de supervisió i formació continuada en la matèria.

4. Marc teòric

4.1 L'enfocament grupal

És important i necessari que el treball grupal, sigui quin sigui l'àmbit d'actuació, tingui un enfocament teòric que permeti contextualitzar i partir d'un mateix punt als professionals que posin en marxa qualsevol programa d'intervenció grupal.

Per al treball grupal és necessari que els professionals parteixin d'un marc teòric concret, atès que hi ha molts marcs teòrics que permeten el treball i la intervenció grupal. Però és necessari que a nivell d'equip professional es tingui una mateixa referència o coneixement teòric (González, 1997).

L'enfocament grupal del present document neix de la psicologia social, més concretament de la psicologia dels grups, que entén que les relacions interpersonals són també intragrups i intergrups. Si només ens centréssim en l'estudi de les relacions intragrups, aleshores estaríem parlant de *psicologia del grup*; però l'enfocament ampli i la transcendència dels aprenentatges grupals de vida fa que el nostre enfocament es basi en l'estudi de les relacions intragrups i intergrups.

La psicologia dels grups neix de la necessitat d'entendre la persona des d'una aproximació sociològica, i també psicosocial. Auguste Comte (1798-1875), conegut com el pare de la sociologia, entenia l'home com un ésser que té una dimensió moral que està relacionada amb els sentiments i les emocions derivades de la seva interacció social. Va formular la idea que la unitat social verdadera és la família, com a nucli social, en la qual es desenvolupa tota l'organització social de la persona. També V. Pareto (1848-1923) parteix de la idea que la societat és un sistema que es manté en equilibri o té una tendència a buscar l'equilibri. Explica la societat com un sistema de parts independents, en què qualsevol transformació d'una part influeix en la resta i en el tot.

Aquest document parteix d'aquesta perspectiva sociològica, que entén que la família és el nucli social per excel·lència, on es construeixen totes les bases de la interacció social, i que l'individu forma part d'un sistema social en el qual influeix, i que al seu torn l'influeix a ell. Per tant, des d'aquesta orientació i entenent els objectius del programa marc, és necessari que el treball amb les famílies en aquest context es faci des d'un vessant grupal.

Des de la perspectiva psicosocial trobem G. H. Mead (González, 1997), que parla del concepte de rol, que trobem molt interessant d'incloure en aquest document. Aquest autor entén el rol com a instrument per a explicar la sociogènesi de les persones: el rol seria la capacitat d'adoptar la posició de l'altre, i estableix un dels mecanismes bàsics de la socialització i de la interiorització de les normes socials, alhora que serveix com a instrument per a construir la pròpia identitat. Considera que per a ser persona primer cal ser membre d'un grup, d'una comunitat, perquè el grup social és previ als individus.

D'aquesta manera, i entenent els objectius del treball en famílies, la intervenció grupal ha de dotar els participants de més garanties i recursos per a poder fer una bona acollida, transició i adaptació a la nova situació penitenciària del familiar.

La perspectiva grupal que estructura aquest document parteix de la teoria de Jacob Levi Moreno (1889-1974), autor que té una orientació sociomètrica i és precursor de l'humanisme en psicologia. Més endavant es detallarà l'orientació sistèmica i la teoria general de sistemes (TGS) per a entendre més concretament la intervenció específica en famílies.

Moreno, de la mateixa manera que ho fa Freud (1856-1939), entén que allò que és fonamental en la persona són les emocions. Així com Freud entén que les emocions de la persona són distorsionadores i generen patologia, Moreno conceptualitza les emocions com una direcció positiva per a la persona. També entén que és només des de l'entorn social i les relacions interpersonals que la persona pot autorealitzar-se; de fet, postula que la persona es crea a ella mateixa i s'autodetermina des de l'acció amb els altres.

El paradigma central de l'orientació sociomètrica és la idea que la persona és fonamentalment bona i que la seva malalta prové de les frustracions i repressions a què està sotmesa. És a través de l'activitat i l'espontaneïtat que la persona pot regular-se i superar els seus propis conflictes interns.

D'aquesta manera Moreno fa investigacions amb un únic objectiu, el d'alliberar les persones de les repressions que generen el seu malestar, amb l'esperança que la persona lliure actuï de manera sana i positiva. Aquest objectiu l'aconsegueix promovent l'espontaneïtat (entesa com l'adequació i adaptació de les nostres respostes a l'entorn i medi real que es viu en el moment), la qual, alhora, promou la creativitat.⁷

De fet, Moreno descriu l'espontaneïtat de la següent manera, que la dota d'un gran poder en l'aprenentatge: "Es la respuesta de una persona que tiene cierto grado de adecuación a una situación nueva o un grado de innovación a una situación vieja" (Moreno, 1979).

4.1.1 Tipologies de grups

Existeix una gran varietat de formes i tipus de grups. És important saber quin tipus de grup es vol o es necessita fer per tal de satisfer els objectius grupals que es marquen a l'inici de la intervenció.

McGrath (1984, 1986) proposa una classificació basada en tres criteris (Cornejo, 1997):

- **Composició:** trobem grups que existeixen independentment de qualsevol objectiu d'investigació (per exemple, la família) i altres que es creen expressament amb un objectiu clar d'investigació (per exemple, un grup de persones afectades per una malaltia minoritària). En el primer cas els membres i l'activitat que es desenvolupa té una forma natural i espontània; s'anomenen grups naturals. En el segon cas són els mateixos responsables/investigadors que determinen la selecció dels

participants i les activitats a desenvolupar en funció dels objectius; s'anomenen grups conceptuals.

- Durada: es distingeix entre grups que no tenen un límit concret en la permanència en el grup, i els que sí que en tenen i, per tant, tenen una perspectiva temporal.
- Tasca realitzada: trobem grups que comparteixen una gran varietat d'activitats, i altres que es formen amb l'objectiu de realitzar una o poques activitats específiques.

En el present document, tenint en compte els objectius fixats per a la intervenció familiar en el context penitenciari, ens trobarem amb grups conceptuals (ja que es formen amb unes característiques de composició establertes pels professionals que els condueixen), que tenen un límit temporal i de durabilitat i en els quals s'estableixen uns objectius i tasques molt concrets i particulars.

Veiem amb més detall quins tipus de treball grupal hi ha per a poder definir més clarament quina serà la intervenció en famílies en l'àmbit penitenciari.

D'entrada podem fer una primera classificació amb el criteri (Martínez-Taboada y Palacín, 1997) que la intervenció tingui un objectiu preventiu o d'intervenció. La prevenció en aquest àmbit té un sentit secundari, ja que tant els interns com les famílies dels interns es troben en una situació de pèrdua de benestar psicosocial primària. Per tant, la prevenció en aquest àmbit s'enfocarà en una segona pèrdua del benestar psicosocial.

Això vol dir que la prevenció ha d'anar orientada a la dotació de recursos i eines per a una millor adaptació a la nova situació emocional i social, a la creació de vincles saludables entre els participants i amb els professionals per a una millor evolució afectiva que faciliti l'adaptació de l'intern a la institució i la família i a la inversa.

En aquest sentit preventiu ens trobem una primera tipologia de treball grupal (Martínez-Taboada y Palacín, 1997):

- Grups d'informació o acollida
  - Tenen l'objectiu de transmetre la informació (de professional a participant) necessària per a poder entendre la nova situació i conèixer-ne les característiques;
  - També ofereixen un espai de coneixement on el professional obté informació dels participants útil per al treball amb ells i l'intern corresponent. Aquesta informació pot oferir elements de diagnosi d'una necessitat major o menor d'intervenció amb la família.

En relació amb el segon criteri (Martínez-Taboada y Palacín, 1997), la intervenció té com a objectiu procurar espais de trobada grupals on les persones comparteixen la mateixa situació, o una de similar, per tal de potenciar noves estratègies cognitives i conductuals per a la millora del benestar psicosocial. Des d'aquest criteri trobem les següents tipologies grupals:

- Grups psicoeducatius o socioeducatius
  - Tenen com a objectiu la preparació cognitiva i conductual per al canvi que es donarà en l'estructura familiar.
  - Busquen el reciclatge de la persona per a poder fer front, de manera satisfactòria, a les situacions de canvi.
  - Estableixen un treball mixt entre l'esfera cognitiva i l'emocional.
- Grups de suport
  - Faciliten la prevenció i l'afrontament dels problemes derivats de la situació de la família. Ajuden a pal·liar l'esgotament emocional d'aquestes persones, que pateixen un elevat grau d'estrès derivat de la situació penitenciària de l'intern i de la relació institucional i burocràtica amb els professionals.
  - Tenen com a objectius principals facilitar i promoure la comunicació entre els participants, oferir ajuda mútua i crear estratègies davant la situació percebuda com a amenaçadora. Ajuden a reconèixer els recursos personals per a generar noves pautes d'afrontament i ajuden a reforçar l'autoestima dels participants.
  - Alhora, també aconseguen que els participants sentin que formen part d'un col·lectiu més ampli i, per tant, millorin els processos vinculats a la creació i el manteniment de la identitat social que promouen les estratègies d'afrontament del canvi.
- Grups d'ajuda mútua (GAM)
  - Grups que tenen la finalitat de compartir un espai on tots els participants comparteixen un problema o objectiu comú. Ofereixen informació i assessorament, suport emocional, serveis assistencials, activitats socials i activitats de reconeixement grupal.
  - Són grups autogestionats, en què la presència del professional és puntual i només per a donar suport o supervisió.
- Grups de resocialització
  - Tenen l'objectiu de realitzar nous aprenentatges vinculats a la nova situació o el nou estil de vida. Busquen aconseguir canvis que facilitin i millorin l'adaptació a la nova situació.
  - Ofereixen noves estratègies cognitives i conductuals, i també un nou marc de referència per als participants que permet una reconstrucció social de les relacions i normes conductuals.

Això vol dir, que en funció dels objectius que tinguin els grups d'intervenció en famílies, es configurarà un o altre tipus de grup que faciliti la consecució d'aquests objectius i que aporti la màxima quantitat de recursos i aprenentatges a les famílies participants.

4.1.2 Metodologia de la intervenció grupal

Hi ha molts models i marcs teòrics que permeten el treball grupal.

En aquest document farem referència a dos models principals, un model més orientat al treball psicoterapèutic i un altre de més enfocat a l'entrenament i millora d'habilitats personals i socials.

No obstant això, en tots dos models s'entén la metodologia en la intervenció grupal com un equip de professionals que faciliten el desenvolupament dels processos grupals. D'aquesta manera, la recomanació des de qualsevol model o enfocament és de realitzar la intervenció en parella professional. Això aportarà grans avantatges a fi d'acomplir els objectius marcats:

- Disseny del grup i de la intervenció des de dos punts de vista.
- Treball de retroacció (*feedback*) entre professionals en benefici de la millora de la pràctica de conducció grupal.
- Distribució de rols en funció de les necessitats del grup i de les habilitats dels professionals.
- Representació de diferents estils i característiques personals en els rols de conducció (si pot ser, un home i una dona, per la representació social que aporten).
- Modelatge d'una relació saludable i respectuosa des de la diferència individual.
- Sigui quin sigui el format que es decideixi fer servir, s'ha d'explicar als participants del grup quins són els rols dels professionals i quines funcions se'n pot esperar.

Es mostren a continuació els dos models més comuns:

- MODEL DE COCONDUCCIÓ (origen en la psicoteràpia) (Anzieu, 1978; Foulkes i Anthony, 2006)

S'estableix una relació de coconducció entre els dos professionals. El rol de conducció del grup es comparteix i s'estructura a partir de dues figures d'autoritat en el grup. Els dos professionals es troben dins de l'ecologia grupal i només es diferencien pel seu rol (figura 1)

Figura 1. Ecologia grupal dels professionals en el model 1

En aquest model els professionals sempre es troben dins del grup i faciliten el desenvolupament de la tasca grupal. És recomanable que ocupin una posició contraposada en la rodona, perquè d'aquesta manera tenen una visió directa l'un de l'altre i donen estructura espacial al grup.

- Avantatges:
  - La tasca de facilitació es reparteix entre dos professionals.
  - El grup té l'oportunitat de relacionar-se amb dues figures diferents d'autoritat i el grup observa i aprèn de la relació entre aquestes dues figures.
  - Els rols es poden repartir i cada un dels conductors pot assumir diferents objectius per a cada sessió o enfocar-se a diferents temes.
  - La transferència que es pot arribar a generar en un espai grupal està repartida entre dos professionals.
- Inconvenients:
  - Els dos professionals estan implicats en la dinàmica grupal i no tenen una visió objectiva dels processos que s'estan desenvolupant.
  - El treball de retroacció (*feedback*) entre professionals no és possible o no és útil, ja que no es dona l'observació objectiva i mesurable per poder-lo fer en condicions òptimes (Fritzen, 1987).
  - El temps d'intervenció dels professionals ha d'estar repartit en la sessió.
  - La relació entre professionals queda en evidència en el grup, és necessari que els professionals tinguin un espai de supervisió per a poder garantir el bon treball professional dins del grup.
  - Aquest model és més adequat per al treball grupal terapèutic, ja que la càrrega emocional que es desprèn de la tasca és profunda i intensa i, per tant, cal que els professionals tinguin clar quin és l'objectiu del grup.
- MODEL DE CONDUCCIÓ-OBSERVACIÓ (origen en el treball de Kurt Lewin) (Vendrell, 1996)

Aquest altre model proposa una manera molt diferent: s'estableixen dos rols professionals diferenciats:

- Rol del conductor o monitor (amb l'objectiu d'evitar que el grup se centri en ell i d'afavorir la interacció entre els participants).
- Rol d'observador (amb l'objectiu d'observar i analitzar els processos que es donen en el grup i ser eina d'aprenentatge per al mateix grup).

A partir d'aquest repartiment de rols, apareixen dos possibles escenaris. Tots dos comparteixen aquesta distribució de rols, però amb una diferència en la disposició de l'espai:

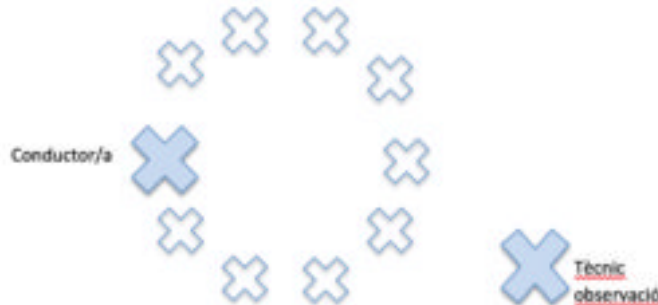

Figura 2. Ecologia grupal i disposició dels professional en el model 2

En aquesta figura el professional que assumeix el rol de conducció està dins del grup i és l'encarregat de facilitar els processos i aprenentatges que s'esperen del grup. L'altre professional està fora de la rodona, però a la mateixa sala. La seva funció és la d'observar i prendre acta de la sessió per tal de tenir un recull objectiu de les sessions que permeti valorar i avaluar l'evolució del grup i anar ajustant les sessions al grup i a les persones que en formen part. Aquesta figura obté una neutralitat i objectivitat envers els processos grupals, degudes a la distància física del grup, que li permet analitzar i observar els processos d'una manera totalment objectiva.

- Avantatges:
  - El treball d'equip entre professionals és vàlid i de gran utilitat. La figura d'observació té informació objectiva i mesurable que li permet donar informació de retorn (*feedback*) (Fritzen, 1987).
  - El grup té una visió externa dels seus propis processos grupals i individuals, la figura d'observació pot donar informació de retorn (*feedback*) sempre que sigui necessari del que ha passat a les sessions.
  - Es té un seguiment molt precís de l'evolució de cada un dels participants. Tot queda recollit i no hi ha lloc per a les interpretacions.
  - La figura de conducció té un suport extern que dona seguretat al grup com a element objectiu capaç de reaccionar de manera adequada davant de qualsevol incident. Per exemple: si alguna persona surt de la sala, pot estar acompanyada.
- Inconvenients:
  - El grup necessita un temps d'adaptació a la nova situació d'observació, cal lluitar amb les resistències que suposa.

- La figura d'observació no pot intervenir en cap moment. Això vol dir que es requereix un espai de treball conjunt entre els professionals per a poder intercanviar impressions i prendre decisions.
- Els rols es poden intercanviar. Això provoca certa inestabilitat en el grup, però el pot beneficiar segons els objectius del grup (per exemple, en l'adaptació als canvis);
- No hi ha un canal directe de comunicació entre els professionals durant la sessió.

L'altra possibilitat és:

Figura 3. Ecologia grupal i disposició dels professional en el model 3

En aquest cas els dos professionals estan dins de la rodona grupal, però amb rols clarament diferenciats. D'una banda hi ha el professional que condueix el grup amb el rol de facilitar els processos d'evolució grupal i personal, i d'altra banda hi ha el professional que té un rol d'observació participant. Això vol dir que aquest professional es troba dins de la rodona i, per tant, pot participar de la dinàmica, però també fa l'acta per tal de poder analitzar allò que ha passat a la sessió. Hi ha la possibilitat de fer una observació no participant, però en aquest context no és recomanable perquè provoca moltes resistències personals.

- Avantatges:
  - El treball entre professionals i la retroacció (*feedback*) es pot seguir donant per la diferència de rols.
  - El grup té dos professionals dins de la dinàmica, i això comporta aprenentatges i més recursos a disposició del grup.
  - El rol d'observació té la possibilitat de participar sempre que ho cregui convenient, respectant sempre el seu rol.
  - Els professionals tenen una via de comunicació directa en les sessions.
- Inconvenients:

- El rol d'observació no té una visió objectiva dels processos grupals i personals, ja que està implicat en la dinàmica grupal.
- El rol d'observació ha de tenir un entrenament profund en aquest rol, que requereix molta contenció i molt de respecte al rol.
- El grup pot no entendre la diferenciació de rols per la posició física dels professionals.
- Es pot donar una diferència de poder i estatus entre els professionals que afecti la dinàmica i l'evolució grupal.

Aquestes dues metodologies són vàlides per a qualsevol tipus de grup. Es recomana el model 2, quan l'observació està fora de la dinàmica grupal. És el model que més aprenentatge retorna al grup i als professionals, perquè és l'únic que garanteix un rol professional que serveixi de referència. La retroacció (*feedback*) és bàsica en l'entrenament d'habilitats socials i personals.

4.2 La intervenció amb les famílies

La família ha estat analitzada se sempre per nombroses disciplines, perquè és entesa com un instrument socialitzador de la persona. Es tracta del grup primari de l'individu, el grup de referència, ja que té un nombre reduït de membres, amb relacions continuades i pròximes, normes concretes i sancions informals i afectives. D'aquesta manera, els seus membres obtenen satisfacció directa de les necessitats personals en la mateixa participació. Aquesta idea forma part d'una perspectiva evolutiva i educativa, ja que la família és considerada com a "grup social en què les relacions que s'estableixen entre els seus membres, en gran part, són mediatitzades per la missió educativa que tenen els pares i mares de proveir els fills i filles dels instruments i habilitats necessaris perquè aconseguixin la seva plena maduresa com a persones" (Rodrigo M. J. y Palacios J. 1998).

Des d'aquesta perspectiva evolutiva i educativa s'entén que la família opera com a context de desenvolupament dels fills i com a escenari de realització dels progenitors i/o dels cuidadors. També cal destacar la família com a espai de modelatge de les relacions interpersonals que es poden produir entre els seus membres i de l'estil socialitzador de la família en el seu entorn educatiu i social concret.

És igualment important el rol que ocupa la família pel que fa a la concreció de la cultura per als fills, entesa com a escenari sociocultural amb els seus propis filtres, en què, progressivament, els fills van incorporant eines i habilitats concretes de la cultura dels seus pares, mares i principals cuidadors. D'aquesta manera, és com es van generant les construccions mentals i integrant aquells continguts i procediments que més endavant posaran en pràctica i utilitzaran durant la seva vida en altres grups i escenaris vitals per a relacionar-se i per a prendre decisions.

“La família constitueix l’entorn bàsic de socialització a on els fills i filles veuen satisfetes les seves necessitats fonamentals (fisiològiques, cognitives, emocionals i socials)”. (López, 1995).

“L’ésser humà neix amb gran immaduresa i indefensió, i per a poder sobreviure necessita els altres, necessita una convivència” (González, 2005)

“Amb el pas de temps, és palesa l’heterogeneïtat existent en relació amb aquest concepte (més enllà dels vincles de consanguinitat, i a partir d’unions emocionals i vincles de seguretat i de cura mútua), i s’han anat instaurant diferents models familiars en funció del context sociocultural, les possibilitats socioeconòmiques, les demogràfiques i les opcions personals i ideològiques” (Roigé, 2006).

Durant la seva trajectòria vital, la persona s’anirà desenvolupant i anirà madurant gràcies a la participació en diferents grups, tant familiars, com socials i comunitaris, tot i que cal remarcar que la família, com a grup d’origen, continuarà tenint una especial rellevància al llarg de la vida de la persona pel que fa a la seva socialització i l’establiment de normes i conductes socialment esperades.

En general, i també concretament en el nostre àmbit penitenciari, aquest concepte de família es podria ampliar a altres figures de suport de l’entorn social davant de la situació que presenten els usuaris (persones en risc d’exclusió social sense vinculació familiar, persones estrangeres, persones que només tenen el suport d’entitats socials a les quals estaven vinculades abans de l’ingrés a presó, etc.). La necessitat constant d’adaptació del professional a aquest dinamisme comporta una flexibilització també de la tècnica, la metodologia i l’avaluació del treball social.

Des de la intervenció social i comunitària, desenvolupar programes especialitzats en intervenció familiar permet oferir assessorament, suport i acompanyament per a poder superar i millorar situacions concretes i/o dificultats que poden sorgir en diferents cicles vitals de les famílies, així com en les relacions entre els seus membres. A grans trets, la intervenció amb famílies possibilita la superació de les dificultats perquè s’aconsegueix reforçar la capacitat de la mateixa família per a fer front a l’adversitat de manera satisfactòria. També s’aconsegueix generar un espai d’aprenentatge grupal on es donen processos de resocialització a través de la interacció entre els participants. A més, es dona la possibilitat de millorar la qualitat de les diferents relacions familiars que existeixen en un mateix nucli, així com la de les relacions amb el seu entorn social per tal d’ampliar la xarxa social; i, sobretot, treballar amb famílies en situacions de dificultat facilita a tots els seus membres poder minimitzar els factors d’estrès que influeixen en les relacions intrafamiliars i oferir diferents escenaris per a poder-los afrontar i superar.

El treball social amb famílies s’adreça, d’una banda, a atendre els problemes psicosocials que afecten el grup familiar arran del contacte amb la institució penitenciària i, d’altra banda, a generar un procés de relació d’ajuda i/o acompanyament que vol potenciar, promoure i activar tant els recursos com les capacitats dels membres de la família i de les xarxes socials. La finalitat del treball social consisteix a identificar les potencialitats que

presenten les famílies i treballar-hi per a acompanyar els seus membres, donar-los suport en les dificultats i intentar apoderar les persones per a concretar accions. Aquest procés ha de permetre la creació d'un vincle relacional que afavoreix la intervenció.⁶

---

6 Document de bases per a la intervenció amb famílies des del treball social. Grup de Recerca i Innovació en Treball Social (GRITS). Departament de Treball Social i Serveis Socials. Universitat de Barcelona, 2015.

4.3 Teoria general de sistemes (TGS)

“Un sistema es configura a partir d'una sèrie d'elements interrelacionats amb un objectiu comú” (Bertalanffy, 1987). Des d'aquesta premissa entenem la família com un sistema en què els elements que l'integren (membres) s'afecten els uns als altres. Un sistema no és només la suma de les seves parts sinó també les relacions que s'estableixen entre elles.

En cada sistema hi ha diferents nivells de complexitat d'elements (jerarquia diferenciada) i els elements es necessiten els uns als altres per a funcionar, ja que són interdependents.

Des d'un enfocament sistèmic, la família és considerada de summa importància. La forma com s'organitzen els seus membres, el rol que fa cadascú, la manera com es comuniquen, etc., determina la mena de relacions que es donen dins del sistema familiar i anirà delimitant la possibilitat, o no, de la presència de dificultats en les dinàmiques intrafamiliars o interfamiliars.

A més a més d'entendre la família com una entitat que s'estructura amb unes regles d'interacció i una jerarquització de les relacions que es donen en la vida quotidiana, la TGS (Bertalanffy, 1928) dona una gran importància al paper actiu que cada membre de la família hi juga, ja que són processadors d'informació que generen impacte.

També cal tenir en compte que la família és un sistema evolutiu, ja que fixa determinades metes, sobretot aquelles que van orientades a la protecció i educació dels fills, així com a la seva integració en la comunitat com a membres actius.

La intervenció familiar és possible perquè la família es tracta com un sistema obert en què es presenten uns límits que són permeables a la influència d'altres sistemes, com ara la resta de la comunitat, la família extensa, l'escola, la feina, etc. En aquest sentit, hi ha el que s'anomena una circulació dialèctica, respecte del conjunt de les relacions intrafamiliars i el conjunt de la resta de relacions socials, i és des d'aquí des d'on el treball social pot influir.

“L'adaptació exigida que presenta el sistema familiar és la que assegura la continuïtat i, ahora, el creixement psicosocial dels seus membres” (Lila, 2000).

Cal tenir en compte que la intervenció familiar opera com un altre sistema que interrelaciona amb el sistema familiar emmarcat dins d'un macrosistema. En aquesta

interrelació de sistemes es produiran canvis que seran viscuts amb moltes resistències per part del sistema familiar. Per tal d'evitar una gran dificultat, és de vital importància ser conscients i treballar a consciència la relació del professional amb la família. Aquesta relació és la base d'un procés satisfactori. No hi haurà cap canvi real si no s'aconsegueix una aliança educativa i afectiva entre la família i el professional. Aquesta aliança representa la qualitat i la fortalesa d'aquesta relació en què elements com ara la confiança mútua, el respecte, la seguretat, l'interès per la situació de l'altre i la connexió i el compromís actiu amb els objectius i mitjans seran claus i transversals mentre duri la relació i la intervenció familiar.

Per tal d'assolir aquesta aliança educativa i afectiva, és imprescindible que el professional aconseguixi crear un clima de comunicació segura que li permeti connectar amb la família, així com amb la resta de famílies quan es fa la intervenció en grup.

Si en algun moment es detecta que l'aliança educativa s'ha trencat, caldrà finalitzar la intervenció, ja que serà impossible poder continuar ajudant la família.

És important fer un seguiment i revisió de l'aliança educativa i afectiva entre el professional i la família per tal de garantir una intervenció de qualitat i efectiva, orientada a la millora de la situació familiar i de les persones que la conformen. La disminució d'aquesta qualitat en l'aliança pot afectar la pròpia intervenció i restar en l'objectiu de millora.

La intervenció sistèmica té les següents premisses que són transversals a tot el procés:

- Posar tota l'atenció i cura en la família quan aquesta passa per un moment de crisi.
- Centrar-se en la recerca de recursos per a poder superar les crisis que es donen.
- Mirar d'ampliar el focus: no centrar-se només en el que es veu a priori, sinó buscar altres parts més profundes del sistema.
- No cal etiquetar ni fer un diagnòstic de la situació de la família o dels seus membres.
- Treballar amb la formulació i la confirmació d'hipòtesis o, si cal, reformular-les.
- Treballar des de l'acceptació de les situacions i des de la recerca de nous recursos i estratègies per mitjà de la creativitat i l'autenticitat dels sentiments reals dels membres del sistema familiar.

Totes aquestes premisses es concreten en intervencions que poden ser:

- Intervencions cognitives: pretenen substituir els valors i creences disfuncionals.
- Intervencions pragmàtiques: tenen per objectiu enriquir i flexibilitzar els rituals familiars que són detectats com a pobres i rígids.
- Intervencions emocionals: aquestes es fan per a generar un clima emocional adequat, de confiança i de seguretat.

4.4 Resiliència familiar

La resiliència contribueix a substituir els models d'intervenció deficients per altres de més apreciats. La resiliència busca les oportunitats i tendeix a apartar-se dels problemes i les patologies per a dirigir la seva atenció cap a la recerca de les solucions, a la millora de les competències i capacitats; és, doncs, una mirada positiva de l'ésser humà. Amb aquesta perspectiva s'ha aconseguit passar d'un model centrat en les mancances, necessitats i debilitats a un model on el focus es posa en la prevenció, promoció i participació; és a dir, un model basat en les potencialitats i els propis recursos dels éssers humans.

“Amb la resiliència, en comptes d'estudiar les debilitats, les mancances i els mitjans per a compensar-les, s'investiguen les fortaleces i la manera de potenciar-les” (Forés y Grané 2008).

Figura 1: Sistemes i processos involucrats en la resiliència

Font: realitzat des de Masten & Obradovic, 2006

La resiliència familiar planteja que hi ha factors dins la família que desenvolupen una funció de protecció que permet superar de manera saludable les situacions d'estrès. Aquests factors de protecció actuen neutralitzant l'impacte dels factors de risc que es donen dins la mateixa família.

“La resiliència familiar són els patrons conductuals positius i les competències funcionals que el nucli *família* mostra sota l'estrès o davant les situacions adverses i que determinen la seva habilitat per a recuperar-se mantenint la seva integritat i força com a unitat, alhora que assegura i restaura el benestar de cada membre de la família i de la família com un tot”. (Mc Cubbin, Balling, Possin, Frierdich & Bryne, 2002).

A la teoria sobre el desenvolupament familiar de Reuben Hill (1986), que l'autor que va proposar el model ABC-X va formular arran d'una investigació als anys 50, s'identifiquen tres etapes que es donen després d'una crisi familiar:

- Període de desorganització: es dona arran dels conflictes amb escalada que sorgeixen dins el nucli familiar.
- Període de recuperació: en el qual se solen descobrir noves fórmules i maneres de fer per a ajustar-se i adaptar-se a la situació de crisi.
- Període de reorganització: en aquest punt la família ja es pot reconstruir en una nova posició de funcionament i de característiques millors que les que es donaven abans de la crisi.

4.5 Treball social de grups

El treball social de grups és un dels tres mètodes clàssics de la professió a través del qual, els membres del grup poden satisfer necessitats psicosocials i progressar des del punt de vista emocional, cognitiu i conductual de tal manera que puguin assolir els objectius del grup i contribuir a un millor funcionament de la societat i del mateix individu.

El treball social grupal no va adquirir un caràcter professional fins al segle XX, segons Konopka (1968), però havia sorgit progressivament dels moviments d'educació informal i treball amb la joventut de l'Anglaterra del segle XIX.

Les persones naixem i ens desenvolupem en l'àmbit de les interrelacions grupals. La nostra identitat es construeix mitjançant la socialització, en la qual exercim diferents rols, ja sigui als grups primaris (caracteritzats pels vincles afectius o de parentiu) o als secundaris (caracteritzats per vincles formals). Les persones actuem dins d'un sistema social de referència nodrits pels grups de què formem part. I és per aquest motiu que el treball social amb grups pren com a punt de partida els processos de desenvolupament psicològic i social que es donen tant en els grups primaris com secundaris.

No podem obviar que el treball social amb grups és una disciplina científica que forma part dels plans d'estudis de la titulació universitària en treball social. Tant en els seus orígens com en l'actualitat, l'objectiu és el mateix: capacitar la persona per a fer front a les seves oportunitats i problemes en un medi definit per la interacció social mitjançant un mètode eficaç que afavoreixi la millora del creixement i el funcionament social. Així, el treball social grupal ofereix la possibilitat de definir conjuntament la naturalesa dels problemes compartits i adquirir els coneixements i habilitats necessaris. És essencial valorar l'experiència i la capacitat per a generar canvis en els subjectes.

Als centres penitenciaris, la intervenció social s'orienta principalment cap al treball individualitzat ("treball social de casos") i treball social familiar. El repte professional actualment és instaurar un treball social grupal de qualitat com una eina metodològica més de la nostra intervenció.

De les experiències conegudes en el nostre àmbit, la tipologia grupal més freqüent és:

- Grup informatiu: ara per ara, és el recurs grupal majoritàriament emprat pels treballadors socials dels centres penitenciaris. Aquest mètode de treball ens permet optimitzar els recursos, atès que en sessions dirigides per un o dos professionals s'arriba a més usuaris, ja siguin familiars d'interns, interns o mixtos. L'objectiu d'aquests grups és, bàsicament, transmetre informació relacionada amb aspectes concrets del sistema penitenciari (nous ingressos, etc.), o bé introduir programes d'intervenció específics (toxicomanies, delictes violents, etc.). Aquesta tipologia grupal facilita poder implicar les famílies en el procés penitenciari dels interns.
- Grups socioeducatius: es coneixen experiències (CP Quatre Camins, CP Lledoners, CP de Figueres, CP Brians 1 i 2) en què s'han iniciat grups socioterapèutics per tal d'abordar el màxim d'usuaris amb la mateixa problemàtica: SAC, toxicomanies, retorn a l'entorn familiar, entre d'altres.

Altres experiències que podrien implementar-se en la pràctica del treball social grupal penitenciari són:

- Grup informatiu motivador: podrien ser una oportunitat per a poder esdevenir un grup socioterapèutic o socioeducatiu arran de les necessitats detectades pel treballador social durant les sessions amb les famílies.
- Grups socioterapèutics o socioeducatius: l'objectiu metodològic principal és oferir ajuda socioterapèutica o socioeducativa a persones amb una mateixa problemàtica a través de la participació conduïda per un o dos treballadors socials. És una òptima oportunitat perquè els grups tinguin la possibilitat de configurar-se com un grup d'ajuda mútua (GAM).

5. Actituds i habilitats del professional

El professional que es posa davant d'un grup ha d'entrenar les habilitats relacionades amb l'acompliment d'allò que el seu rol requereix. Això vol dir que per a poder intervenir amb èxit, el professional en conducció de grups ha de tenir una formació específica i ha d'estar entrenat en l'observació de processos grupals.

Per tal de ser eina d'aprenentatge de l'altre, servir-lo i tenir-ne cura, que és l'objectiu final de qui condueix grups, cal que el professional es prepari i s'entreni en tres competències bàsiques (Palacín, 2012):

- Saber. Significa conèixer amb claredat què és un grup, com funciona, com es desenvolupa, quins processos, estructures i relacions s'hi donen, com es desenvolupa la interacció entre els seus membres. Comporta saber i conèixer la psicologia dels grups.
- Saber fer i saber pensar. Requereix saber operar de manera eficaç per tal d'aconseguir els millors resultats per a les persones del grup i per al mateix grup. Això comporta que el professional estigui ben orientat, tant en el *saber fer* (lideratge tècnic, el rol pur de la conducció de grups) com en el *saber pensar* (lideratge ètic), de tal manera que el professional tingui la capacitat d'analitzar de manera real i verídica el que està succeint en el grup i quines són les necessitats del grup i de les persones que el formen.
- Saber ser o sentir. És necessari que el professional tingui un bon equilibri emocional. Això significa que el conductor de grups ha de tenir un bon autoconeixement d'ell mateix per a no confondre els seus processos i necessitats amb els aliens. El grup requereix un lideratge motivador, comunicador, ètic i amb creativitat. Un professional orientat als resultats i també orientat a les persones.

Segons González (2007), "la diferència entre un tècnic que treballa amb matèries inertes i un tècnic que treballa amb éssers humans es troba en el fet que al primer li paguen pel seu treball com una cosa mecànica, mentre que el segon té el valor afegit de la seva persona i dels seus recursos, i com a tal s'ha format expressament".

Cal fer conscient el professional que es dedica a la conducció de grups que és una tasca que produeix un desgast en els nostres recursos i, per tant, és molt recomanable (si no necessari) que els professionals tinguin espais d'ajuda, de supervisió i de reciclatge per tal d'anar millorant en coneixements i habilitats.

A continuació s'esmenten les principals competències i habilitats que ha de tenir un professional de la conducció de grups (Palacín, 2012):

- Competències cognitivoemocionals
  - Autocontrol
  - Autoregulació
  - Estil cognitiu

- Pensament abstracte
- Flexibilitat conductual
- Empatia
- Assertivitat
- Raonament crític

- Competències conductuals
  - Verbals: generalitat, formalitat, varietat, optimisme, gestió dels torns de paraula, formulació de preguntes, comentaris positius
  - Paraverbals: volum de veu, to o entonació, timbre de veu, fluïdesa verbal, velocitat, claredat, durada, pauses i silencis
  - No verbals: mirada, expressió facial, moviments corporals i postura corporal, gestos, somriure, orientació espacial, contacte físic, aparença personal

- Competències socials
  - Habilitats socials primàries (adequació al moment i al lloc)
  - Habilitats socials avançades (saber agafar la paraula i donar-la, no fer intervencions extenses)
  - Intel·ligència emocional (comunicació assertiva, gestió de conflictes, maneig de les emocions)
  - Habilitats per fer front a la pressió o l'estrès (com respondre a una resposta reactiva, suportar el fracàs)

6. Eines d'avaluació

L'avaluació és bàsica per a poder conèixer l'impacte que està tenint la intervenció que s'està realitzant, així com per a poder fer millores en els programes i poder donar visibilitat als beneficis que reporta la participació en grups d'aquesta mena.

D'aquesta manera és necessari que tota intervenció grupal vagi acompanyada d'una avaluació que permeti recuperar dades quantificables que mostrin quina influència tenen els programes en la vivència de les famílies en l'àmbit penitenciari.

És per això que es presenten a continuació tres eines que permeten avaluar tres dimensions de les persones que participen en els grups:

- Qüestionari de satisfacció: eina elaborada expressament per a la intervenció familiar en grup des de l'enfocament del treball social per a avaluar el grau de satisfacció de les persones que participen als grups (Annex I).
- Qüestionari MOS de suport social (Revilla, L.; Luna, J.; Bailón, E. i Medina, I., 2005): és un qüestionari que permet mesurar la percepció de suport social que reben les persones. Molts estudis posen en evidència els beneficis que té sobre la salut (física, emocional i psicosocial) la percepció d'estar rebent suport social. Molts dels grups descrits en aquest document tenen com a objectiu millorar aquesta percepció i poder donar eines a través d'aquest suport; és per això que es proposa aquesta eina (Annex II).
- *Conflictalk* (Garaigordobil, M.; Machimbarrena, J. M. i Maganto, C., 2016): és un instrument que permet mesurar les diferents estratègies personals d'afrontament i resolució de conflictes (Annex III).

Es proposa el següent cronograma per a l'avaluació d'aquestes dimensions:

	Abans de la intervenció (Fase PRE)	Durant la intervenció	Després de la intervenció (Fase POST)
Qüestionari de satisfacció			X
Qüestionari MOS	X		X
<i>Conflictalk</i>	X		X

7. Programa d'intervenció

7.1 Normativa general

Els continguts a abordar en els diferents grups s'han de poder treballar, però sempre hem de tenir, com a professionals, la flexibilitat i adaptabilitat a les necessitats de les famílies i els interns que atenem. Tot això en relació amb els horaris, durada de les sessions, temes, ubicacions o llocs de trobada, etc.

També hi ha la possibilitat que les famílies puguin participar en grups intercentres (criteri territorial per proximitat del lloc on resideixen, treballen, etc.) en espais més comunitaris per a facilitar al màxim la seva assistència i participació. Aquest tipus de grups requerirà que hi hagi coordinació entre els professionals dels diferents centres. Caldrà que hi hagi un breu protocol o un document de derivació (a criteri de cada SSEP) a efectes de fer seguiment dels casos per tal que els professionals estiguin informats dels grups que s'inicien en els diferents centres i, alhora, que les famílies que assisteixin als grups tinguin tota la informació. Els caps de programa de cada equip decidiran de quina manera es farà la derivació (telefònica, e-mail o d'altres) per tal de facilitar al màxim les tasques professionals.

Des de la URC⁷ s'informarà els caps de programa dels diferents grups que hi hagi en el territori per tal que els professionals tinguin el coneixement de les intervencions grupals que s'estan realitzant i puguin fer les derivacions corresponents, sens perjudici dels que ja existeixen de manera continuada.

7.2 Normativa bàsica de la intervenció

Atesa la multidisciplinarietat del programa i la complexitat de les intervencions grupals en l'àmbit penitenciari, cal dotar la intervenció d'una normativa bàsica per tal de garantir-ne la qualitat. Els elements que a continuació es descriuen tenen l'objectiu de guiar el professional en la bona praxi de la intervenció grupal, així com d'homogeneïtzar els criteris previs a l'inici de les intervencions grupals.

Tot el que a continuació es detalla té una implicació prèvia a la intervenció amb els grups. Això vol dir que són elements que el professional ha de tenir en compte abans d'iniciar un programa en concret. Són aspectes bàsics que cal considerar abans per tal d'obtenir el màxim èxit grupal en la intervenció.

---

7 Unitat de Recursos Comunitaris

- Reunió prèvia amb la persona participant. Cal que el professional hagi tingut, com a mínim, un primer contacte individual amb la persona que assistirà a la intervenció grupal. Aquest primer contacte es considera imprescindible per tal d'iniciar el vincle terapèutic, que tindrà efectes positius en el posterior escenari grupal. També serà la ocasió d'explicar els objectius del programa, el calendari i la possibilitat de signar un document informatiu i d'acceptació de la normativa del grup.
- Quan: si fa no fa 15 dies abans de l'inici del grup.
- Qui: el professional que conduirà el grup.
- Què: es fa una presentació formal del professional, dels objectius del programa i del calendari de les sessions i es busca que el participant s'hi comprometi. Hi ha la possibilitat de signar un document informatiu i d'acceptació de la normativa del grup.
- Criteris d'inclusió/exclusió. De manera general cal tenir uns criteris d'inclusió i d'exclusió dels programes per tal de garantir-ne el bon funcionament. La revisió d'aquests criteris és responsabilitat del professional que conduirà el grup. Per tant, s'estableixen com a criteris d'exclusió en qualsevol dels programes:
  - Desconeixement del delictes de la persona interna.
  - Existència d'OPV de l'intern envers el referent familiar participant.
  - Barreres idiomàtiques que dificultin la comprensió.
  - Dificultats en la comprensió, lectura i escriptura de la llengua vehicular del grup.
  - Conductes associades a l'addicció a substàncies tòxiques.
  - Menors de 18 anys.
  - Presència de patologia i/o malaltia mental que dificulti el bon funcionament del grup.
- Quan: a la primera entrevista amb el participant.
- Qui: el professional que conduirà el grup.
- Com: s'aborden els diferents aspectes de manera indirecta en l'entrevista inicial per a saber si la persona presenta algun o alguns dels criteris d'exclusió.
- Nombre de participants. S'estableix un mínim d'un participant per persona interna i un màxim de dues. En la mesura del possible, es procurarà vincular aquesta persona o persones per a tota la intervenció grupal, és a dir que sempre haurà de ser la mateixa o mateixes persones que vinguin al grup. D'aquesta manera la identitat del grup es consolidarà; d'una altra manera no s'aconseguiria fer el treball grupal buscat.

7.3 Programa marc d'organització curricular (PMOC)

Dins del Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) es desenvolupen els diferents subprogrames:

- Famílies d'interns primaris
- Famílies d'interns de conductes addictives
- Famílies d'interns de conductes violentes (DEVI)
- Famílies d'interns de conductes violentes (SAC)
- Famílies d'interns de conductes violentes (VIGE)
- Famílies d'interns de conductes violentes en delictes de trànsit
- Retorn al nucli familiar i entorn relacional 1. Interns en segon grau
- Retorn al nucli familiar i entorn relacional 2. Interns en tercer grau
- Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport

A continuació es detallen les fitxes dels diferents subprogrames i es descriuen les sessions per a cada una d'elles.

7.3.1 Famílies d'interns primaris

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: generalització al medi familiar i comunitari</p> <p>Programa: intervenció grupal amb famílies</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Famílies d'interns primaris
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) - Programa d'intervenció amb les famílies o referents d'interns primaris / famílies primàries
<p>Itineraris en què participa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cap itinerari té relació amb aquest subprograma.

Destinataris

- Família i/o referents dels interns primaris, tant si són preventius com penats. El referent pot ser familiar (pares, parella, germà, etc.) o no familiar (amic). Tenint en compte que molts interns reincidents penitenciaris canvien de referents durant el seu itinerari vital (pares, noves parelles...), s'introdueix el concepte de família/referent primari, que també són destinataris d'aquest programa (veg. protocol de derivació).

Objectius:

- Informar les famílies/referents d'interns primaris o les famílies primàries del funcionament i l'organització del centre penitenciari, del procés i l'equip penitenciari i dels objectius i funcions dels Serveis Socials d'Execució Penal.
- Establir un vincle professional de confiança i suport per tal de vincular-los al procés penitenciari de l'intern.
- Atendre i contenir les angoixes, pors, incerteses i qualsevol emoció produïda per l'ingrés.
- Motivar les famílies i referents per a participar en el procés penitenciari i en els programes d'intervenció amb famílies dels programes específics.

Continguts:

- Presentació del conductor del grup, els objectius i les normes
- Procés d'ingrés:
  - Possibles conseqüències familiars de l'ingrés a la presó
  - Presentació del CP (si es disposa de fotografies, vídeo, etc.)
- Funcionament i organització del CP:
  - Horaris, dinàmiques de funcionament, comunicacions, trucades, peculiaritats
  - Activitats dins el centre (tallers, escola, destinacions, esport, atenció a les famílies)
- Procés penitenciari:
  - Presos preventius i penats
  - Classificacions 1r, 2n i 3r grau, medi ordinari i medi obert
  - Permisos, progressions i regressions, llibertat condicional
- Equips de tractament:
  - Professionals, objectius de l'equip
  - Atenció individual a l'intern
  - Programes grupals de tractament a l'intern
  - Junta de tractament, DG, JVP
- Drets i deures dels interns i de les famílies
- Funció de la família en el procés penitenciari de l'intern
- Programes d'intervenció específica amb famílies
- Serveis Socials d'Execució Penal i Secció de Serveis Socials en l'Àmbit Penal:

- Objectius, funcions i organització
- Espais, horaris, organització
- Professionals de referència, dades de contacte
- Xarxa comunitària: on es poden adreçar segons la localització de la problemàtica

Recursos (materials i d'espais):

- Espai que pugui acollir 12-20 persones, familiars d'interns, a la seu dels Serveis Socials en l'Àmbit Penal
- Material audiovisual per al desenvolupament de l'acció informativa
- Tríptics informatius de l'organització i funcionament dels centres penitenciaris

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma	Hores lectives	Interns grup	
durada hores	mes/trimestre/any	Quinzenals*	mínim	màxim
2h (1 sessió)	Quinzenal (veg. "Altres especificitats")	2 h	6	20

Cal tenir en compte el temps que es farà servir per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

*En funció de les necessitats del centre

Eines d'avaluació a utilitzar:

- **Instruments d'avaluació:**

- No formals:
  - Observacions espontànies durant l'execució de l'acció
  - Participació, converses, consultes
- Formals:
  - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció als interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern
  - Instruments d'avaluació del Programa:
    - Qüestionari de satisfacció
    - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció)

Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:

- Cap itinerari té relació amb aquest subprograma

Professional responsable:

- 2 treballadors socials (hi ha la possibilitat que aquest subprograma tingui el suport d'altres professionals de l'equip multidisciplinari)

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball

Altres especificitats:

Aquest programa consta d'una sessió de 2 hores, tot i que es preveu la possibilitat d'ampliar a una segona sessió per a resoldre dubtes i necessitats detectades en funció del grup i del professional referent. El contingut d'aquesta segona sessió s'acordarà amb els mateixos participants en finalitzar la primera sessió.

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (20 minuts)	Presentar les persones que conduiran el grup i explicar les normes de funcionament del grup.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i vegeu l'apartat 6.2 "Normativa bàsica de la intervenció"</i>).
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicar les expectatives dels participants en relació al grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV</i>).
DESENVOLUPAMENT (1 hora i 25 minuts)	Informar les famílies / els referents d'interns primaris o les famílies primàries del funcionament i l'organització del CP, del procés i l'equip penitenciari i dels objectius i funcions dels Serveis Socials d'Execució Penal.	Explicar el procés d'ingrés, funcionament i organització del CP, procés penitenciari, equips de tractament, ASSEP i recursos de la xarxa comunitària. <i>Vegeu el document "Procés penitenciari":</i> http://cejfe.gencat.cat/web/sites/cejfe/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treb_alladorsSocials_itinerariInterns_CP.pdf procés penitenciari
	Atendre i contenir les angoixes, pors, incerteses i qualsevol emoció produïda per l'ingrés.	Realitzar una tècnica participativa on es pugui expressar l'emoció sense personalitzar (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV</i>).

	Motivar les famílies i els referents per a participar en el procés penitenciari i en els programes d'intervenció amb famílies dels programes específics.	Explicar els programes d'intervenció específica amb famílies; funció de la família en el procés penitenciari de l'intern.
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Passar els qüestionaris i el test d'avaluació.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> -Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. -Fomentar la dinamització del grup. -Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. -Establir un vincle professional de confiança i suport per tal de vincular els participants al procés penitenciari de l'intern. 	<ul style="list-style-type: none"> -Preguntar obertament al grup. -Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. -Generar espais de contacte (visual, corporal) entre els participants.

7.3.2 Famílies d'interns de conductes addictives

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: generalització al medi familiar i comunitari</p> <p>Programa: intervenció grupal amb famílies</p> <p>Destinataris: famílies i referents sociofamiliars dels interns. El familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de la persona interna, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Famílies d'interns de conductes addictives
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) - Programa marc de drogodependències
<p>Itineraris en què participa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Drogodependències - Alcoholisme - Altres conductes addictives
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer el Programa de conductes addictives. - Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin la retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats. - Motivar i reforçar la implicació de la família en el procés de canvi dels interns (la família com a factor protector). - Orientar i acompanyar la família en el seu procés emocional oferint-li un espai de suport. - Relacionar els factors implicats en la trajectòria de consum i les conductes delictives (factors de risc i de protecció). - Conèixer i analitzar les fases del canvi. - Conèixer les conseqüències negatives de la conducta addictiva a diferents nivells (familiar, social, judicial, laboral, etc.). - Facilitar estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família i/o del referent pel que fa al procés de prevenció de recaigudes. - Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern. - Abordar la importància de la responsabilització delictiva. - Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.

Continguts:

- Explicació del Programa de conductes addictives
- Els sentiments habituals de la família:
  - Pèrdua de confiança
  - Culpabilitat
  - Negació o minimització del problema
  - Sensació d'estar superats per la situació
  - Necessitat de separació
  - Sentiments de frustració
  - Altres
- El suport familiar com a element clau en el procés de rehabilitació i penitenciari
- Provisió d'eines per a l'afrontament de la situació; estratègies d'afrontament
- Capacitació de la família per a la detecció de situacions i conductes de risc
- Família i persones de suport: què fer?, on demanar ajuda?
- Estadis de la roda del canvi
- L'abstinència. La recaiguda
- Els programes de tractament. Els recursos

Recursos (materials i d'espais):

- Espai que pugui acollir 8-15 persones, al SSAEP o al SSAP, o bé en alguna altra ubicació de la comunitat
- Material audiovisual per al desenvolupament de l'acció informativa
- Grup conduït per dos professionals de treball social

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma	Hores lectives	Participants grup	
durada hores	mes/trimestre/any	setmanals	mínim	màxim
6 h (4 sessions)	Trimestral	1.30 h 1 sessió quinzenal	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

<p>Eines d'avaluació a utilitzar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instruments d'avaluació: <ul style="list-style-type: none"> - No formals: <ul style="list-style-type: none"> - Observació directa durant la sessió grupal   - Formals: <ul style="list-style-type: none"> - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció als interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern - Instruments d'avaluació del Programa: <ul style="list-style-type: none"> - Qüestionari de satisfacció - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció) - <i>Conflictalk</i> (pre i post intervenció)
<p>Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Amb tots els subprogrames relacionats amb els itineraris de rehabilitació següents: <ul style="list-style-type: none"> Drogodependències Alcoholisme Altres conductes addictives
<p>Professional responsable:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 treballadors socials (hi ha la possibilitat que tingui el suport d'altres professionals de l'equip multidisciplinari) <p>Comandament de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cap de programes de treball social
<p>Altres especificitats:</p>

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
	<p>Presentar les persones que conduiran el grup i explicar les normes de funcionament del grup.</p>	<p>Primer contacte de les persones que conduiran el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV, i vegeu l'apartat 6.2 "Normativa bàsica de la intervenció")</i>.</p>

INICI (30 minuts)	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicitar les expectatives dels participants en relació amb el grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV</i>).
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Contextualitzar el moment de tractament actual de l'intern en el procés penitenciari.	Explicar tot el procés penitenciari i la temporització en funció del seu programa de tractament (<i>vegeu el document "Procés penitenciari"</i>) http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf procés penitenciari
	Conèixer el Programa de conductes addictives.	Objectius, continguts i metodologia del Programa de conductes addictives + continuïtat i seguiment en el programa de manteniment (<i>vegeu el "Programa de conductes addictives"</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.

<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que conformen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.
-------------------------------------	--	--

SESSIÓ 2

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
<p>INICI (30 minuts)</p>	<p>Conèixer com venen els participants.</p>	<p>Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb la persona interna.</p>
<p>DESENVOLUPAMENT (45 minuts)</p>	<p>Conèixer i analitzar les fases del canvi.</p>	<p>Estadis de la roda del canvi. L'abstinència. La recaiguda.</p>
	<p>Relacionar els factors implicats en la trajectòria de consum i les conductes delictives (factors de risc i de protecció).</p>	<p>Explicar la identificació i detecció de factors implicats en la relació entre conducta de consum i conducta delictiva (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament treball grupal. ANNEX IV</i>).</p>

	Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin la retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats.	Dotar d'eines per a l'afrontament de la situació i d'estratègies d'afrontament. Capacitar la família per a la detecció de situacions i conductes de risc (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Orientar i acompanyar la família en el seu procés emocional oferint-li un espai de suport. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 3

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Orientar i acompanyar en el procés emocional de la família oferint-li un espai de suport.	Els sentiments habituals de la família: - Pèrdua de confiança - Culpabilitat - Negació o minimització del problema - Sensació d'estar superats per la situació - Necessitat de separació - Sentiments de frustració - Altres <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV).</i>
	Conèixer les conseqüències negatives de la conducta addictiva a diferents nivells (familiar, social, judicial, laboral, etc.).	
	Facilitar estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família.	Família i persones de suport: Què fer? On demanar ajuda? Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV).</i>
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.

<p style="text-align: center;">ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Orientar i acompanyar la família en el seu procés emocional oferint-li un espai de suport. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.
---	--	--

SESSIÓ 4

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
<p style="text-align: center;">INICI</p> <p style="text-align: center;">(30 minuts)</p>	<p>Conèixer com venen els participants.</p>	<p>Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.</p>
	<p>Abordar la importància de la responsabilització delictiva.</p>	<p>Explicar la importància de l'acompanyament familiar en l'assumpció de la responsabilitat delictiva de l'intern.</p>

DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern.	Explicar la fase de manteniment (postprograma) i ajustar expectatives en relació amb el procés. Els programes de tractament. Els recursos.
	Afavorir un espai de reflexió i avaluació de l'experiència grupal.	Generar un espai que permeti la reflexió i avaluació del que ha suposat l'experiència per a cada participant (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Acomiadar els participants i l'espai grupal.	Habilitar un últim espai de comiat als participants (<i>vegeu el glossari de tècniques - tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Orientar i acompanyar la família en el seu procés emocional oferint-li un espai de suport. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer preguntes obertes per tal que els participants responguin de manera espontània. - Parlar del comiat del grup i de com aquest grup es pot transferir a la vida quotidiana. - Cuidar la comunicació del grup i enfocar-la a l'assertivitat.

7.3.3 Famílies interns de conductes violentes (DEVI)

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: treball social grupal en el medi comunitari</p> <p>Programa: intervenció grupal amb famílies</p> <p>Destinatari: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns que estan realitzant el programa específic DEVI.</p> <p>Entrevista o derivació: treballador social referent amb suport de l'equip de tractament.</p> <p>Usuaris: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns que estan realitzant el programa específic DEVI. La persona (familiar o referent) que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de l'intern, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Famílies d'interns de conductes violentes (DEVI)
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF)
- Programa marc d'intervenció en delictes violents
<p>Àmbits d'intervenció en el medi comunitari:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Violència
- Sociofamiliar
- Reparació i/o mediació
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Informar, acompanyar i implicar les famílies en els processos de tractament dels interns condemnats per delictes de violència contra les persones.<ul style="list-style-type: none">
- Conèixer el Programa DEVI.
- Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats.
- Motivar i reforçar la implicació de la família en el procés de canvi dels interns (família com a factor protector).
- Orientar i acompanyar en el procés emocional de la família oferint-li un espai de suport.
- Relacionar els factors implicats en l'activitat delictiva (factors de risc i de protecció).
- Facilitar estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família i/o del referent en el procés de prevenció de recaigudes.
- Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern.
- Abordar la importància de la responsabilització delictiva.
- Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.

Continguts:

- Objectius, continguts i metodologia del Programa DEVI
- Posicionament i expectatives de la família envers el programa de tractament
- Motivació i compromís en relació als processos de canvi de l'intern
- La família com a factor de protecció
- Identificació i detecció de factors implicats en la comissió delictiva
- Paper de la família en la prevenció de recaigudes: estratègies d'afrontament
- Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament

Recursos (materials i d'espais):

- Espai que pugui acollir 8-15 persones: ASSEP, o bé en alguna altra ubicació a la comunitat
- Professionals: grup conduït per dos professionals de treball social
- Material audiovisual i en suport paper al desenvolupament de les sessions

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Durada del subprograma	Hores lectives	Interns i famílies o referents per grup	
6 h (4 sessions)	Cada edició del subprograma té una durada quadrimestral.	1.30 h mensuals	Mínim 6	Màxim 15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

Metodologia d'avaluació:

- Instruments d'avaluació:
  - No formals:
    - Observació directa durant la sessió grupal
  - Formals:
    - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció dels interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern
    - Instruments d'avaluació del Programa:
      - Qüestionari de satisfacció
      - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció)
      - *Conflictalk* (pre i post intervenció)

Professional responsable:

- Treballadors socials
- Si és adient, es podrà incorporar la participació de professionals de l'equip de tractament DEVI en alguna de les sessions

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball social

Altres especificitats:

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Presentar les persones que conduiran el grup i explicar les normes del grup.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i veure l'apartat 6.2 "Normativa bàsica de la intervenció"</i>).
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicitar les expectatives dels participants en relació al grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV</i>).
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Contextualitzar el moment de tractament actual de la persona interna en el procés penitenciari.	Explicar tot el procés penitenciari i la temporització en funció del seu programa de tractament (<i>vegeu el document "Procés penitenciari"</i>). http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf procés penitenciari

	Conèixer el Programa DEVI	Objectius, continguts i metodologia del Programa DEVI + continuïtat i seguiment en el programa de manteniment (vegeu el "Programa DEVI").
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 2

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Abordar la importància de la responsabilització delictiva.	Explicar la importància de l'acompanyament familiar en l'assumpció de la responsabilitat delictiva de l'intern.
	Relacionar els factors implicats en l'activitat delictiva (factors de risc i de protecció).	Explicar la identificació i detecció de factors implicats en la comissió delictiva (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
	Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin la retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats.	Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.

<p style="text-align: center;">ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Orientar i acompanyar la família en el seu procés emocional oferint-li un espai de suport. - Fomentar la participació i la interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants
---	---	--

SESSIÓ 3

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
<p style="text-align: center;">INICI</p> <p style="text-align: center;">(30 minuts)</p>	<p>Conèixer com venen els participants.</p>	<p>Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.</p>
<p style="text-align: center;">DESENVOLUPAMENT</p> <p style="text-align: center;">(45 minuts)</p>	<p>Facilitar les estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família i/o del referent en el procés de prevenció de recaigudes.</p>	<p>Paper de la família en la prevenció de recaigudes: estratègies d'afrontament <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV).</i></p>

	Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern.	Explicar la fase de manteniment (postprograma) i ajustar les expectatives en relació amb el procés.
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Orientar i acompanyar la família en el seu procés emocional oferint-li un espai de suport. - Fomentar la participació i la interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 4

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.	Explicar els diferents recursos comunitaris que hi ha i fer possible d'accedir-hi.
	Permetre l'explicitació de temes i sensacions que no s'han dit.	Generar un espai que permeti l'explicitació de temes pendents (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Afavorir un espai de reflexió i avaluació de l'experiència grupal.	Generar un espai que permeti la reflexió i avaluació del que ha suposat l'experiència per a cada participant (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Acomiadar els participants i l'espai grupal.	Habilitar un últim espai de comiat als participants (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.

ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Orientar i acompanyar la família en el seu procés emocional oferint-li un espai de suport. - Fomentar la participació i la interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, de la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer preguntes obertes per tal que els participants responguin de manera espontània. - Parlar del comiat del grup i de com aquest grup es pot transferir a la vida quotidiana. - Cuidar la comunicació del grup i enfocar-la a l'assertivitat.
------------------------------	---	---

7.3.4 Famílies d'interns de conductes violentes (SAC)

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: treball social grupal en el medi comunitari</p> <p>Programa: intervenció grupal amb famílies</p> <p>Destinataris: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns que estan realitzant el programa específic SAC</p> <p>Entrevista o derivació: treballador social referent amb suport de l'equip de tractament.</p> <p>Usuaris: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns que estan realitzant el programa específic SAC. El familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de l'intern, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Famílies d'interns de conductes violentes (SAC)

Documents de referència:

- Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF)
- Programa marc d'intervenció en delictes sexuals

Àmbits d'intervenció en el medi comunitari:

- Violència
- Sociofamiliar

Objectius:

- Informar, acompanyar i implicar les famílies en els processos de tractament dels interns condemnats per delictes de violència contra la llibertat sexual:
  - Conèixer el Programa SAC.
  - Abordar la comunicació entre els agents implicats (família-intern-institució).
  - Promoure i proporcionar mecanismes que facilitin una comunicació oberta, sincera i de confiança.
  - Relacionar els factors implicats en els fets delictius (factors de risc i de protecció).
  - Motivar i reforçar la implicació de la família en el procés de canvi dels interns (la família com a factor protector).
  - Orientar i acompanyar en el procés emocional de la família.
  - Facilitar estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família i/o del referent en el procés de prevenció de recaigudes.
  - Oferir espai de suport on puguin compartir experiències vivencials.
  - Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.

Continguts:

- Objectius, continguts i metodologia del Programa SAC
- Posicionament i expectatives de la família envers el programa de tractament
- Motivació i compromís en relació amb els processos de canvi de l'intern
- Sentiments de les famílies durant tot el procés de tractament
- La família com a factor de protecció
- Paper de la família en la prevenció de recaigudes: estratègies d'afrontament
- Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament

Recursos (materials i d'espais):

- **Espai** que pugui acollir 8-15 persones: ASSEP o bé en alguna altra ubicació a la comunitat
- **Professionals:** grup conduït per dos professionals de treball social
- **Material** audiovisual i en suport paper al desenvolupament de les sessions

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma durada del subprograma	Hores lectives	Interns i famílies o referents per grup	
			Mínim	Màxim
6h (4 sessions)	Cada edició del subprograma té una durada quadrimestral	1. 30 h mensuals	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

Metodologia d'avaluació:

- **Instruments d'avaluació:**
  - No formals:
    - Observació directa durant la sessió grupal
  - Formals:
    - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció dels interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern
    - Instruments d'avaluació del Programa:
      - Qüestionari de satisfacció
      - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció)
      - *Conflictalk* (pre i post intervenció)

Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:

- Amb tots els programes relacionats amb els itineraris de violència sexual

Professional responsable:

- Treballadors socials
- En cas que es valori adient, es podrà incorporar la participació de professionals de l'equip de tractament SAC, en alguna de les sessions

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball social

Altres especificitats:

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Presentar les persones que conduiran el grup i explicar les normes del grup.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i vegeu l'apartat 6.2 "Normativa bàsica de la intervenció")</i> .
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció	Explicitar les expectatives dels participants en relació amb el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV)</i> .
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Contextualitzar el moment de tractament actual de la persona interna en el procés penitenciari.	Explicar tot el procés penitenciari i fer la temporització en funció del seu programa de tractament <i>(vegeu el document "Procés penitenciari")</i> . http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf procés penitenciari
	Conèixer el Programa SAC.	Objectius, continguts i metodologia del Programa SAC + continuïtat i seguiment en el programa de manteniment

		(vegeu el document “Programa SAC”).
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s’han sentit els participants.	Permetre l’explicitació de les sensacions d’una primera sessió de grup (vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l’explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 2

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Relacionar els factors implicats en l'activitat delictiva (factors de risc i de protecció).	Explicar la identificació i detecció de factors implicats en la comissió delictiva (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
	Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin la retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats.	Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
	Motivar i reforçar la implicació de la família en el procés de canvi dels interns (la família com a factor protector).	La família com a factor protector. Generar espai de debat, reflexió i discurs motivador fent èmfasi en l'apoderament de la família.
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.

<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.
-------------------------------------	---	--

SESSIÓ 3

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
<p>INICI (30 minuts)</p>	<p>Conèixer com venen els participants.</p>	<p>Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.</p>
<p>DESENVOLUPAMENT</p>	<p>Facilitar estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família i/o el referent en el procés de prevenció de recaigudes.</p>	<p>Paper de la família en la prevenció de recaigudes: estratègies d'afrontament (vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV i esquema procés reincidència).</p> <p>http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gest</p>

<p>(45 minuts)</p>		<p>con/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_modelProcesReincidencia.pdf</p> <p>procés de reincidència delictiva</p>
	<p>Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern.</p>	<p>Explicar la fase de manteniment (postprograma) i ajustar expectatives en relació amb el procés.</p>
<p>TANCAMENT (15 minuts)</p>	<p>Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.</p>	<p>Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques - tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).</p>
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

	tractament com a factor protector.	
--	------------------------------------	--

SESSIÓ 4

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.	Explicar els diferents recursos comunitaris que hi ha i fer possible d'accedir-hi.
	Permetre l'explicitació de temes i sensacions que no s'han dit.	Generar un espai que permeti l'explicitació de temes pendents <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</i>
	Afavorir un espai de reflexió i avaluació de l'experiència grupal.	Generar un espai que permeti la reflexió i avaluació del que ha suposat l'experiència per a cada participant <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</i> .
TANCAMENT	Acomiadar als participants i l'espai grupal.	Habilitar un últim espai de comiat als participants <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</i> .

(15 minuts)	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer preguntes obertes per tal que els participants responguin de manera espontània. - Parlar del comiat del grup i de com aquest grup es pot transferir a la vida quotidiana. - Cuidar la comunicació del grup i enfocar-la a l'assertivitat.

7.3.5 Famílies d'interns de conductes violentes (VIGE)

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: treball social grupal en el medi comunitari</p> <p>Programa: intervenció grupal amb famílies</p> <p>Destinatari: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns que estan realitzant el programa específic VIGE</p> <p>Entrevista o derivació: treballador social referent amb suport de l'equip de tractament</p> <p>Usuaris: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns que estan realitzant el programa específic VIGE. La persona familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de l'intern, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p>

<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Famílies d'interns de conductes violentes (VIGE)
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) - Programa marc d'intervenció en conductes violentes i de risc (de gènere)
<p>Àmbits d'intervenció en el medi comunitari:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Violència - Sociofamiliar
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Informar, acompanyar i implicar les famílies en els processos de tractament dels interns condemnats per delictes de violència de gènere: <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer el Programa VIGE. - Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats. - Motivar i reforçar la implicació de la família en el procés de canvi dels interns (la família com a factor protector). - Orientar i acompanyar en el procés emocional de la família oferint un espai de suport. - Abordar la importància de la responsabilització delictiva. - Relacionar els factors implicats en l'activitat delictiva (factors de risc i de protecció). - Facilitar estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família i/o del referent en el procés de prevenció de recaigudes. - Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern. - Abordar la importància de les ordres de protecció a la víctima. - Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.
<p>Continguts:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Objectius, continguts i metodologia del Programa VIGE - Posicionament i expectatives de la família envers el programa de tractament - Motivació i compromís en relació amb els processos de canvi de l'intern - La família com a factor de protecció - Identificació i detecció de factors implicats en la comissió delictiva - Paper de la família en la prevenció de recaigudes: estratègies d'afrontament - Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament - Ordres de protecció a la víctima: importància de respectar-les i element a tenir en compte en el pla d'externalització - Recursos disponibles de la xarxa comunitària en relació amb la prevenció de recaigudes

Recursos (materials i d'espais):

- **Espai** que pugui acollir 8-15 persones: ASSEP o bé en alguna altra ubicació a la comunitat
- **Professionals:** grup conduit per dos professionals de treball social
- **Material** audiovisual i en suport paper al desenvolupament de les sessions

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma durada del subprograma	Hores lectives	Interns i famílies o referents per grup	
			Mínim	Màxim
6 h (4 sessions)	Cada edició del subprograma té una durada quadrimestral (per tal d'anar en paral·lel al Programa VIGE de l'intern)	1.30 h mensuals	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

Metodologia d'avaluació:

- **Instruments d'avaluació:**
  - No formals:
    - Observació directa durant la sessió grupal
  - Formals:
    - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció dels interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern
    - Instruments d'avaluació del Programa
      - Qüestionari de satisfacció
      - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció)
      - *Conflictalk* (pre i post intervenció)

Professional responsable:

- Treballadors socials
- En cas que es valori adient, es podrà incorporar la participació de professionals de l'equip de tractament VIGE en alguna de les sessions

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball social
Altres especificitats:
- La persona participant no pot tenir una OPV vigent.

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Presentar les persones que conduiran el grup i explicar-los les normes del grup.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i vegeu l'apartat 6.2 "Normativa bàsica de la intervenció")</i> .
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicitar les expectatives dels participants en relació amb el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV)</i> .
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Contextualitzar el moment de tractament actual de l'intern en el procés penitenciari.	Explicar tot el procés penitenciari i fer la temporització en funció del seu programa de tractament <i>(vegeu el document "Procés penitenciari")</i> . http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/treballsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf

		procés penitenciari
	Conèixer el Programa VIGE.	Objectius, continguts i metodologia del Programa VIGE + continuïtat i seguiment en el programa de manteniment (vegeu el "Programa VIGE").
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 2

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Abordar la importància de la responsabilització delictiva.	Explicar la importància de l'acompanyament familiar en l'assumpció de la responsabilitat delictiva de l'intern.
	Relacionar els factors implicats en l'activitat delictiva (factors de risc i de protecció).	Explicar la identificació i detecció de factors implicats en la comissió delictiva (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
	Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats.	Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.

ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.
------------------------------	---	--

SESSIÓ 3

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT	Facilitar estratègies d'afrontament per a apoderar el paper de la família i/o el referent en el procés de prevenció de recaigudes.	Paper de la família en la prevenció de recaigudes: estratègies d'afrontament <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV).</i>

(45 minuts)	<p>Explicar el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern.</p> <p>Abordar la importància de l'OPV.z</p>	<p>Explicar la fase de manteniment (postprograma) i ajustar expectatives en relació amb el procés. Explicació de l'OPV.</p>
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	<p>Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.</p>	<p>Permetre l'explicitació de les sensacions de la sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).</p>
	<p>Recordar la data i el contingut de la següent sessió.</p>	<p>Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.</p>
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 4

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Donar a conèixer la xarxa de recursos comunitària.	Explicar els diferents recursos comunitaris que hi ha i fer possible d'accedir-hi.
	Permetre l'explicitació de temes i sensacions que no s'han dit.	Generar un espai de debat que permeti l'explicitació de temes pendents (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Afavorir un espai de reflexió i avaluació de l'experiència grupal.	Generar un espai que permeti la reflexió i avaluació del que ha suposat l'experiència per a cada participant (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Acomiadar als participants i l'espai grupal.	Habilitar un últim espai de comiat als participants (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.

ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer preguntes obertes per tal que els participants responguin de manera espontània. - Parlar del comiat del grup i de com aquest grup es pot transferir a la vida quotidiana. - Cuidar la comunicació del grup i enfocar-la a l'assertivitat.
------------------------------	---	---

7.3.6 Famílies d'interns de conductes violentes en delictes de trànsit

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: generalització al medi familiar i comunitari</p> <p>Programa: intervenció grupal amb famílies</p> <p>Destinataris: persona/es de referència d'interns penats per delictes de trànsit amb les quals hi hagi un vincle afectiu i de convivència. El familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de l'intern, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p> <p>Derivació: treballador social referent amb suport de l'equip de tractament</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Famílies d'interns de conductes violentes en delictes de trànsit
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) - Programa marc de conductes violentes Hora punta

Itineraris en què participa:

- Violència sexual
- Violència contra les persones
- Violència de gènere
- Delictes de trànsit

Objectius:

- Contextualitzar la situació actual del tractament de l'intern en el procés penitenciari i conèixer el programa Hora punta, inclòs en els delictes violents.
- Abordar la importància de la responsabilització delictiva.
  - Conscienciar sobre els factors de risc que incideixen en la conducció i les conseqüències derivades del fet delictiu. Efectes i conseqüències dels accidents de trànsit en les persones i les famílies afectades.
- Oferir eines i estratègies que afavoreixin la resolució de conflictes i la comunicació assertiva per a una presa de decisions adaptativa.
- Sensibilitzar els familiars dels interns penats per delictes de trànsit als centres penitenciaris de Catalunya per tal de promoure un canvi d'actituds que reverteixi en la reducció de la reincidència delictiva.
- Informar, acompanyar i implicar les famílies en els processos de tractament dels interns condemnats per delictes contra la seguretat vial.

Continguts:

- Explicació del moment actual del tractament en el procés penitenciari i presentació del programa Hora punta, inclòs en els delictes violents
- Explicació de la importància de l'acompanyament familiar en l'assumpció de la responsabilitat delictiva de l'intern
- Factors de risc i paper de la família en el procés de reinserció
- Resolució de conflictes i comunicació assertiva
- Xerrada de sensibilització conjunta d'intern i famílies a la seu de recursos comunitaris terapèutics i de salut existents per a complementar els aspectes treballats en l'entorn penitenciari, en el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern

Recursos (materials i d'espais):

- **Espai** que pugui acollir 6-15 persones: SSAEP o un altre espai de la comunitat propera a l'àrea geogràfica del centre penitenciari de referència
- **Grup** conduït per dos professionals de treball social
- **Material** audiovisual per al desenvolupament de les sessions

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma	Hores lectives	Interns grup	
durada hores	mes/trimestre/any	setmanals	mínim	màxim
6 h (3 sessions)	Trimestral	2 h 1 sessió quinzenal	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

Metodologia d'avaluació:- **Instruments d'avaluació:**

- No formals:
  - Observació directa durant la sessió grupal
- Formals:
  - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció dels interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern
  - Instruments d'avaluació del Programa:
    - Qüestionari de satisfacció

Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:

- Amb tots els subprogrames relacionats amb els itineraris de rehabilitació següents:
  - Violència
  - Toxicomanies

Professional responsable:

- 2 treballadors socials (es podrà incorporar la participació de professionals de l'equip de tractament Hora punta en cas que es valori adient en alguna de les sessions)

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball social

Entitat col·laboradora externa:

- Recursos comunitaris terapèutics i de salut existents i subvencionats per a complementar els aspectes treballats en l'entorn penitenciari

Altres especificitats:

Proposta de programa intercentres, a realitzar al SSEP o en altres seus territorials.

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Presentar les persones que conduiran el grup i explicar les normes del grup.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i vegeu el apartat 6.2 “Normativa bàsica de la intervenció”)</i> .
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicar les expectatives dels participants en relació amb el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV)</i> .
DESENVOLUPAMENT (1h 15 minuts)	Contextualitzar el moment actual del tractament en el procés penitenciari. Conèixer el programa Hora punta.	Explicar tot el procés penitenciari i la temporització en funció del seu programa de tractament <i>(vegeu el document “Procés penitenciari”)</i> http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf

		<p><u>procés penitenciari</u></p> <p>Objectius, continguts i metodologia del programa <i>Hora punta (vegeu el programa Hora punta)</i></p>
	Abordar la importància de la responsabilització delictiva.	Explicar la importància de l'acompanyament familiar en l'assumpció de la responsabilitat delictiva de l'intern.
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques - tècniques de tancament del grup. ANNEX III</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 2

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (1h 15 minuts)	Relacionar els factors implicats en l'activitat delictiva (factors de risc i de protecció).	Explicar la identificació i detecció de factors implicats en la comissió delictiva (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
	Oferir eines i estratègies que afavoreixin la resolució de conflictes i comunicació assertiva per a una presa de decisions adaptativa.	Exposició de situacions i de diverses formes de resolució de problemes (basada en el model de D'Zurilla i Goldfried de resolució de problemes) i explicació de les característiques de la comunicació assertiva enfront d'altres tipus de comunicació (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions de l'anterior sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar sobre possibles dubtes.

ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.
------------------------------	---	--

SESSIÓ 3

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (1h 15 minuts)	Sensibilitzar als familiars dels interns penats per delictes de trànsit als centres penitenciaris de Catalunya, per tal de promoure un canvi d'actituds que reverteixi en la reducció de la reincidència delictiva.	Xerrada de sensibilització conjunta d'intern i famílies a la seu de recursos comunitaris terapèutics i de salut existents per a complementar els aspectes treballats en l'entorn penitenciari, en el procés d'externalització i adaptació progressiva al medi extern.

TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'expressió de les sensacions rebudes pels participants durant la xerrada dels voluntaris de l'entitat externa (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Acomiadar als participants i l'espai grupal.	Habilitar un últim espai de comiat als participants (<i>vegeu el glossari de tècniques - tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer preguntes obertes per tal que els participants responguin de manera espontània. - Parlar del comiat del grup i de com aquest grup es pot transferir a la vida quotidiana. - Cuidar la comunicació del grup i enfocar-la a l'assertivitat.

7.3.7 Retorn al nucli familiar i l'entorn relacional 1. Interns en segon grau

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: generalització al medi familiar i comunitari</p> <p>Programa: relació i integració comunitària</p> <p>Destinataris: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns en 2n grau que inicien la cadena de permisos. El familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de l'intern, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El retorn al nucli familiar i entorn relacional-1 (interns en 2n grau)
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) - Programa de primers permisos - Programa de preparació per a la vida en llibertat
<p>Itineraris en què participa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estàndards i específics
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Explicar i informar en què consisteix un permís. - Facilitar la progressiva adaptació de la persona interna al seu nucli de convivència i a la inversa, ja sigui familiar o en el entorn relacional: <ul style="list-style-type: none"> - Apoderar les famílies com a principal recurs facilitador de la integració social de l'intern. - Foment de la necessitat de pertinença, vinculació i acceptació social com a eina de prevenció i suport a la reinserció. - Visualització dels canvis en l'estructura familiar i de rols. - Aprendre a modificar actituds i pensaments que orientin (justifiquin o donin suport) a vincular-se de nou a grups amb un estil de vida tendent a transgredir les normes socials. - Conèixer i reintegrar les xarxes socials i les actituds de relacions prosocials, tot promovent la participació en grups amb valors i àmbits normalitzats. - Aprendre estratègies i eines de gestió de conflictes.

Continguts:

- El permís
  - Finalitat del permís
  - Objectius i condicions
  - Via d'obtenció
  - Temporització
  - Mites i realitats
  - Comunicació família-treballador social
- La família com a factor de protecció
  - Funció de contenció, suport i acompanyament a l'intern
  - Importància dels límits i del reforç positiu
- El significat de pertinença, vinculació i acceptació social. La importància d'aquests factors com a elements de prevenció de la reincidència i de suport a la reinserció
- Els sistemes i rols familiars o dels nuclis de convivència. Positius i negatius
- El retorn al nucli de convivència i comunitari com un sistema de canvi continu
- Les eines de gestió de conflictes: demanar ajuda, comunicar-se de manera positiva, treballar l'empatia i l'escolta activa, aprendre a afrontar un conflicte de manera positiva
- Promoció de la vinculació en el seu entorn relacional i familiar: entitats que l'hi puguin ajudar, espais d'oci que promoguin els vincles socials , etc.

Recursos (materials i d'espais):

- Espai que pugui acollir 8-15 persones
- Material audiovisual per al desenvolupament de l'acció informativa

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma	Hores lectives	Interns grup	
durada hores	mes/trimestre/any	setmanals	mínim	màxim
6 h (4 sessions)	Trimestral	1.30 h 1 sessió quinzenal	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

<p>Eines d'avaluació a utilitzar:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Instruments d'avaluació: <ul style="list-style-type: none"> - No formals: <ul style="list-style-type: none"> - Observació directa durant la sessió grupal   - Formals: <ul style="list-style-type: none"> - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció dels interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern - Instruments d'avaluació del Programa   <ul style="list-style-type: none"> - Qüestionari de satisfacció - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció)
<p>Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tots els programes relacionats amb tots els itineraris de rehabilitació
<p>Professional responsable:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 treballadors socials (hi ha la possibilitat que tingui el suport d'altres professionals de l'equip multidisciplinari) <p>Comandament de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cap de programes de treball social
<p>Entitat col·laboradora externa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Recursos comunitaris terapèutics i de salut existents i subvencionats
<p>Altres especificitats:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Proposta de programa intercentres, a realitzar al SSEP o en altres seus territorials.

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
	<p>Presentar les persones que conduiran el grup i explicar les normes del grup.</p>	<p>Primer contacte de les persones que conduiran el grup (vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i vegeu l'apartat 6.2 "Normativa bàsica</p>

<p style="text-align: center;">INICI</p> <p style="text-align: center;">(30 minuts)</p>		<i>de la intervenció”).</i>
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicitar les expectatives dels participants en relació amb el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV).</i>
<p style="text-align: center;">DESENVOLUPAMENT</p> <p style="text-align: center;">(45 minuts)</p>	Contextualitzar el moment de tractament actual de l'intern en el procés penitenciari.	Explicar tot el procés penitenciari i la temporització en funció del seu programa de tractament <i>(vegeu el document “Procés penitenciari”).</i> http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf procés penitenciari
	Explicar i informar en què consisteix un permís	El permís Finalitat del permís Objectius i condicions Via d'obtenció Temporització Mites i realitats
<p style="text-align: center;">TANCAMENT</p> <p style="text-align: center;">(15 minuts)</p>	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV).</i>
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi

		ha dubtes.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 2

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
	Apoderar a les famílies com a principal recurs facilitador de la integració social de l'intern	Funció de contenció, suport i acompanyament a l'intern Importància dels límits i del reforç positiu

<p>DESENVOLUPAMENT</p> <p>(45 minuts)</p>	<p>Foment de la necessitat de pertinença, vinculació i acceptació social com a eina de prevenció i suport a la reinserció</p> <p>Visualitzar els canvis en l'estructura familiar i de rols</p>	<p>El significat de pertinença, vinculació i acceptació social. La importància d'aquests factors com a elements de prevenció de la reincidència i de suport a la reinserció. <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV).</i></p>
	<p>Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats.</p>	<p>Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV).</i></p>
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	<p>Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.</p>	<p>Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV).</i></p>
	<p>Recordar la data i el contingut de la següent sessió.</p>	<p>Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.</p>
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

	la família en el procés de tractament com a factor protector.	
--	---	--

SESSIÓ 3

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Aprendre estratègies i eines de gestió de conflictes.	Les eines de gestió de conflictes: demanar ajuda, comunicar-se de manera positiva, treballar l'empatia i l'escolta activa, aprendre a afrontar un conflicte de manera positiva (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques - tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.

ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.
------------------------------	---	---

SESSIÓ 4

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
	Aprendre a modificar actituds i pensaments que orientin (justifiquin o donin suport) a vincular-se de nou a grups amb un estil de vida tendent a transgredir les normes socials.	El significat de pertinença, vinculació i acceptació social. La importància d'aquests factors com a elements de prevenció de la reincidència i de suport a la reinserció.

<p>DESENVOLUPAMENT</p> <p>(45 minuts)</p>	<p>Conèixer i reintegrar les xarxes socials i les actituds de relacions prosocials, tot promovent la participació en grups amb valors i àmbits normalitzats.</p>	<p>Promoció de la vinculació en el seu entorn relacional/familiar: entitats que el puguin ajudar, espais d'oci que promoguin els vincles socials, etc.</p>
	<p>Permetre l'explicitació de temes i sensacions que no s'han dit.</p>	<p>Generar un espai de debat que permeti l'explicitació de temes pendents (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).</p>
	<p>Afavorir un espai de reflexió i avaluació de l'experiència grupal.</p>	<p>Generar un espai que permeti la reflexió i avaluació del que ha suposat l'experiència per a cada participant (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).</p>
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	<p>Acomiadar als participants i l'espai grupal.</p>	<p>Habilitar un últim espai de comiat als participants (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).</p>
	<p>Passar els qüestionaris i el test.</p>	<p>Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.</p>

ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer preguntes obertes per tal que els participants responguin de manera espontània. - Parlar del comiat del grup i de com aquest grup es pot transferir a la vida quotidiana. - Cuidar la comunicació del grup i enfocar-la a l'assertivitat.
------------------------------	---	---

7.3.8 Retorn al nucli familiar i entorn relacional 2. Interns en tercer grau

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: generalització al medi familiar i comunitari</p> <p>Programa: relació i integració comunitària</p> <p>Destinataris: famílies i/o referents sociofamiliars dels interns en 3r grau. El familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de l'intern, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - El retorn al nucli familiar i entorn relacional-2 (interns en 3r grau)
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) - Programa Habilitats de vida
<p>Itineraris en què participa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estàndards i específics

Objectius:

- Facilitar el retorn de l'intern al seu nucli de convivència, ja sigui familiar o en el entorn relacional:
  - Desenvolupar la capacitat dels referents externs per a emfasitzar i treballar amb les necessitats no resoltes i/o els malestars i conflictes dels interns amb les seves famílies.
  - Fomentar la necessitat de pertinença, vinculació i acceptació social com a eina de prevenció i suport a la reinserció.
  - Ampliar i millorar les xarxes socials i les actituds de relacions prosocials, tot promovent la participació en grups amb valors i àmbits normalitzats.
- Comprendre els canvis en els nuclis de convivència:
  - Visualitzar els canvis en l'estructura familiar i de rols.
  - Aprendre a modificar actituds i pensaments que orientin (justifiquin o donin suport) a vincular-se de nou a grups amb un estil de vida tendent a transgredir les normes socials.
  - Dotar els referents d'habilitats i estratègies per a treballar la prevenció dels riscos de reincidència.

Continguts:

- El significat de pertinença, vinculació i acceptació social. La importància d'aquests factors com a elements de prevenció de la reincidència i de suport a la reinserció
- El sistema i rols familiars o nuclis de convivència. Positius i negatius
- El retorn al nucli de convivència i comunitari, com un sistema de canvi continu
- La funció de contenció, suport i acompanyament als interns, la importància dels límits i el reforç positiu davant els canvis
- La convivència, els rols familiars
- Les eines de gestió de conflictes: demanar ajuda, comunicar-se de manera positiva, treballar l'empatia i l'escolta activa, aprendre a afrontar un conflicte de manera positiva
- Promoció de la vinculació en el seu entorn relacional/familiar: entitats que el puguin ajudar, espais d'oci que promoguin els vincles socials, etc.

Recursos (materials i d'espais):

- Espai que pugui acollir 8-15 persones
- Material audiovisual per al desenvolupament de l'acció informativa

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma	Hores lectives	Interns grup	
durada hores	mes/trimestre/any	setmanals	mínim	màxim
6 h (4 sessions)	Trimestral	1.30 h 1 sessió quinzenal	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

Eines d'avaluació a utilitzar:

- **Instruments d'avaluació:**
  - No formals:
    - Observació directa durant la sessió grupal
  - Formals:
    - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció dels interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern
    - Instruments d'avaluació del Programa
      - Qüestionari de satisfacció
      - Qüestionari MOS de suport social (pre i post intervenció)

Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:

- Tots els programes relacionats amb qualsevol dels itineraris de rehabilitació

Professional responsable:

- 2 treballadors socials (hi ha la possibilitat que tingui el suport d'altres professionals de l'equip multidisciplinari)

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball social

Entitat col·laboradora externa:

- Recursos comunitaris terapèutics i de salut existents i subvencionats

Altres especificitats:

- Proposta de programa intercentres, amb realització al SSEP o altres seus territorials.

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Presentar les persones que conduiran el grup i explicar les normes del grup.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV i veure l'apartat 6.2 "Normativa bàsica de la intervenció")</i> .
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicar les expectatives dels participants en relació al grup <i>(vegeu el glossari de tècniques - tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV)</i>
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Contextualitzar el moment de tractament actual de l'intern en el procés penitenciari.	Explicar tot el procés penitenciari i la temporització en funció del seu programa de tractament <i>(vegeu el document "Procés penitenciari")</i> . http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/treballs/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.

		<p>pdf</p> <p>procés penitenciari</p>
	Contextualitzar el procés d'adaptació i acoblament al medi familiar i/o social.	Explicació i abordatge de l'adaptació al nucli de convivència com un sistema de canvi continu.
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 2

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.
DESENVOLUPAMENT (45 minuts)	Visualitzar els canvis en l'estructura familiar i els rols familiars/nucli acollidor (noves parentalitats, relacions de parella, familiars, etc.).	Explicació el sistemes i rols familiars o nuclis de convivència. Positius i negatius.
	Desenvolupar la capacitat dels referents externs per a emfatitzar i treballar amb les necessitats no resoltes i/o els malestars i conflictes dels interns amb les seves famílies.	La funció de contenció, suport i acompanyament als interns, la importància dels límits i el reforç positiu davant els canvis <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV)</i> .
	Abordar i promoure canals de comunicació que facilitin retroacció (<i>feedback</i>) entre els agents implicats.	Comunicació oberta, sincera i de confiança entre tots els actors participants en el procés de tractament <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV)</i> .
TANCAMENT (15 minuts)	Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.	Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</i> .
	Recordar la data i el contingut de la següent sessió.	Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi

		ha dubtes.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre participants.

SESSIÓ 3

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (30 minuts)	Conèixer com venen els participants.	Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.

<p>DESENVOLUPAMENT</p> <p>(45 minuts)</p>	<p>Aprendre a modificar actituds i pensaments que orientin (justifiquin o donin suport) a vincular-se de nou a grups amb un estil de vida tendent a transgredir les normes socials.</p>	<p>Promoure la vinculació en el seu entorn relacional/familiar: entitats que el puguin ajudar, espais d'oci que promoguin els vincles socials, etc.</p> <p>El significat de pertinença, vinculació i acceptació social. La importància d'aquests factors com a elements de prevenció de la reincidència i de suport a la reinserció.</p>
	<p>Dotar els referents d'habilitats i estratègies per a treballar la prevenció dels riscos de reincidència.</p>	<p>Les eines de gestió de conflictes: demanar ajuda, comunicar-se de manera positiva, treballar l'empatia i l'escolta activa, aprendre a afrontar un conflicte de manera positiva (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV</i>).</p>
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	<p>Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.</p>	<p>Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).</p>
	<p>Recordar la data i el contingut de la següent sessió.</p>	<p>Explicar el contingut de la següent sessió i preguntar si hi ha dubtes.</p>
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar. - Generar espais de contacte (visual, corporal) entre

	<p>interacció entre participants.</p> <p>- Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector.</p>	<p>participants.</p>
--	---	----------------------

SESSIÓ 4

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
<p>INICI</p> <p>(30 minuts)</p>	<p>Conèixer com venen els participants.</p>	<p>Generar un espai de dubtes, reflexions, preguntes i debat sobre l'anterior sessió i el que ha passat en el temps entre una sessió i l'altra en relació amb l'intern.</p>
<p>DESENVOLUPAMENT</p> <p>(45 minuts)</p>	<p>Ampliar i millorar les xarxes socials i les actituds de relacions prosocials, tot promovent la participació en grups amb valors i àmbits normalitzats.</p> <p>Recomanar l'ús del programa <i>Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport</i></p>	<p>El retorn al nucli de convivència i comunitari com un sistema de canvi continu.</p>
	<p>Permetre l'explicitació de temes i sensacions que no s'han dit.</p>	<p>Generar un espai de debat que permeti l'explicitació de temes pendents (<i>vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV</i>).</p>

	Afavorir un espai de reflexió i avaluació de l'experiència grupal.	Generar un espai que permeti la reflexió i avaluació del que ha suposat l'experiència per a cada participant <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</i> .
TANCAMENT (15 minuts)	Acomiadar als participants i l'espai grupal.	Habilitar un últim espai de comiat als participants <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</i> .
	Passar els qüestionaris i el test.	Facilitar els qüestionaris i donar instruccions sobre la manera d'emplenar-los.
ASPECTES TRANSVERSALS	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les persones que formen el grup. - Propiciar un espai de confiança i seguretat per als participants. - Fomentar la participació i interacció entre participants. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Fer preguntes obertes per tal que els participants responguin de manera espontània. - Parlar del comiat del grup i de com aquest grup es pot transferir a la vida quotidiana. - Cuidar la comunicació del grup i enfocar-la a l'assertivitat.

7.3.9 Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport

INTERVENCIÓ GRUPAL ALS CENTRES PENITENCIARIS DE CATALUNYA
<p>Àmbit: atenció especialitzada</p> <p>Àrea: generalització al medi familiar i comunitari</p> <p>Programa: relació i integració comunitària</p> <p>Destinatari: famílies i/o referents sociofamiliars de les persones que estiguin en 2n grau que no hagin iniciat la cadena permissiva (últim semestre anterior a la llibertat definitiva), i/o en 3r grau, i/o alliberats condicionals. El familiar o referent que participi en el grup ha de ser algú implicat en el procés de tractament de l'intern, que li ofereixi suport emocional i es consideri que està preparat per a formar part del grup.</p>
<p>Subprograma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eines de prevenció de l'exclusió social: recursos i entitats de suport
<p>Documents de referència:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Programa marc d'intervenció grupal amb famílies (IGF) - Programa Permisos de sortida i programa Habilitats de vida
<p>Itineraris en què participa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Estàndards i específics
<p>Objectius:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Promoure la vinculació a la xarxa de recursos i serveis comunitaris per part dels Interns i del medi acollidor, com a eina de suport, prevenció i consolidació del procés de reinserció social: <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer el concepte de xarxa comunitària i recursos comunitaris. - Avantatges de la participació social i la vinculació a les xarxes comunitàries. - Conèixer la xarxa de recursos públics, sobretot de serveis socials, locals i de barri, i també els de salut, educació, oci, etc.   - Conèixer les vies d'accés a la xarxa pública. - Conèixer la xarxa d'entitats del tercer sector i privades afins a les necessitats de l'intern i del nucli d'acollida. - Crear la seva pròpia xarxa de recursos.
<p>Continguts:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Significat de xarxa comunitària i recursos comunitaris - Beneficis i importància de la vinculació a la xarxa de recursos i serveis i de la participació social, com a elements de prevenció de la reincidència i suport a la inserció social - Dret a la participació social i l'accés als recursos públics - Explicació de la xarxa comunitària: <ul style="list-style-type: none"> - Recursos públics i el seu funcionament - Recursos privats, entitats socials, religioses, etc. i el seu funcionament - Procediment o derivacions per a vincular-se a recursos o serveis públics o a entitats   - El voluntariat

Recursos (materials i d'espais):

- Espai que pugui acollir 8-15 persones
- Material audiovisual per al desenvolupament de l'acció informativa

Temporització (durada i periodicitat):

Subprograma	Subprograma	Hores lectives	Interns grup	
durada hores	mes/trimestre/any	setmanals	mínim	màxim
2 h (1 sessió)	Trimestral	2 h	6	15

Cal tenir en compte el temps que s'utilitzarà per a:

- Entrevistes i selecció dels participants
- Coordinacions prèvies amb els derivants
- Preparació del grup i les sessions
- Avaluació posterior de les sessions
- Devolució posterior als derivants i/o als professionals de referència
- Registre en l'agenda de tractament de la sessió

Eines d'avaluació a utilitzar:

- **Instruments d'avaluació:**
  - No formals:
    - Observació directa durant la sessió grupal
  - Formals:
    - Proves específiques: registre d'assistència, enquesta de satisfacció a les famílies participants, enquesta de satisfacció dels interns, devolució del contingut treballat en les sessions amb famílies als interns en espai grupal i/o individual i anotacions a l'agenda de tractament de l'intern
    - Instruments d'avaluació del Programa:
      - Qüestionari de satisfacció

Subprogrames anteriors i/o posteriors amb què es relaciona:

- Tots els programes relacionats amb qualsevol dels itineraris de rehabilitació

Professional responsable:

- 2 treballadors socials (hi ha la possibilitat que tingui el suport d'altres professionals de l'equip multidisciplinari)

Comandament de referència:

- Cap de programes de treball social

Entitat col·laboradora externa:

- Recursos comunitaris terapèutics i de salut existents i subvencionats

Altres especificitats:

- Proposta de programa intercentres, amb realització al SSEP o altres seus territorials.
- Possibilitat de vincular-lo al programa Retorn al nucli familiar i l'entorn relacional o de realitzar-la com a sessió única per a les famílies d'interns que es troben en últim semestre de compliment de condemna (i no hagin iniciat la cadena permissiva).

Desenvolupament del programa

SESSIÓ 1

FASES	OBJECTIUS	CONTINGUT
INICI (15 minuts)	Presentar les persones que conduiran el grup.	Primer contacte de les persones que conduiran el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV)</i> .
	Conèixer les expectatives dels participants per a adequar-hi la intervenció.	Explicitar les expectatives dels participants en relació amb el grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per a l'inici del grup. ANNEX IV)</i> .
DESENVOLUPAMENT (1h 30 minuts)	Posar en comú el coneixement previ del tema dels participants.	Generar un espai de conversa on els participants expliquin la seva experiència.
	Informar els participants de què és la xarxa comunitària i dels recursos que té (recursos públics, entitats del tercer sector i entitats privades) i de les vies per a accedir-hi.	Explicar els recursos disponibles (serveis socials, salut, educació, oci, laborals, voluntariat).

	<p>Crear la seva pròpia xarxa de recursos.</p>	<p>Destinar un temps a cada participant perquè elabori la xarxa de recursos pròpia <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques per al desenvolupament i treball grupal. ANNEX IV)</i>.</p>
<p>TANCAMENT</p> <p>(15 minuts)</p>	<p>Reflexionar i avaluar com s'han sentit els participants.</p>	<p>Permetre l'explicitació de les sensacions d'una primera sessió de grup <i>(vegeu el glossari de tècniques – tècniques de tancament del grup. ANNEX IV)</i>.</p>
	<p>Passar els qüestionaris i el test d'avaluació.</p>	<p>Facilitar els qüestionaris i donar instruccions per a emplenar-los.</p>
<p>ASPECTES TRANSVERSALS</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Fomentar la dinamització del grup. - Fer èmfasi, per mitjà de l'explicació del programa, en la importància de la comunicació, la motivació i la implicació de la família en el procés de tractament com a factor protector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Preguntar obertament al grup. - Facilitar la participació de les persones que tenen més dificultat per a parlar.

8. Conclusions

Des de la constitució del grup de treball s'han assolit els objectius que inicialment s'havien fixat en relació amb la recollida i unificació de totes les pràctiques i experiències grupals del nostre àmbit arreu del territori. Per a donar veu a tot el col·lectiu es va fer una enquesta en línia on els professionals van fer una valoració de la situació i de les necessitats en aquesta temàtica, i es van recollir les experiències existents. Les aportacions van suposar un punt de partida per a visualitzar, d'una manera aproximada, la pràctica grupal real en aquell moment i va permetre definir alguns dels continguts del producte presentat.

Amb el Programa marc elaborat, s'ha creat i donat un contingut teòric a la intervenció grupal, que fins el moment era inexistent en el nostre context. Per tant, ha estat un procés de reflexió i aprenentatge compartit entre les professionals de l'equip de treball juntament amb l'experta en conducció de grups.

El document pretén ser útil i referent per a tot el col·lectiu de treball social de l'àmbit de l'execució penal. S'ha formulat amb un caire obert des de la perspectiva de la necessària flexibilitat o adaptació a les noves realitats que puguin sorgir. En aquest sentit, es farà un seguiment de la seva implementació i de l'impacte en els diferents centres per tal que s'hi puguin incorporar les propostes de millora i els canvis necessaris.

L'equip de treball, durant el primer any de posada en marxa dels diferents grups, serà referent de la matèria amb el suport dels caps del programa de treball social i la URC. Així mateix a través de la bústia de correu corporativa, gestionada per la URC, es podran recollir i atendre aquelles qüestions que plantegin els professionals.

S'ha previst realitzar una avaluació continuada de la posada en marxa del document dels diferents grups i de l'impacte que ha tingut des de la publicació (enquestes de valoració de les famílies i aportacions dels professionals, nombre de famílies que han participat en grups, valoració que fan de l'atenció rebuda, etc.).

El resultat del treball col·laboratiu es presenta finalment, després de mesos de treball en format paper i electrònic, perquè els treballadors socials de l'àmbit de l'execució penal tinguin una eina que sigui de fàcil accés i àgil i perquè la intervenció grupal passi a formar part de la nostra praxi diària.

9. Referències bibliogràfiques

ESPANYA. "Constitució espanyola de 29 de desembre de 1978".

CATALUNYA. "Llei 12/2007, d'11 d'octubre, de serveis socials de Catalunya".

ESPANYA. "Llei orgànica de 1/1979 de 26 de setembre general penitenciària".

ESPANYA. "Reial decret 190/1996, de 9 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament penitenciari".

CATALUNYA. "Decret 329/2006, de 5 de setembre, pel qual s'aprova el Reglament d'organització i funcionament dels serveis d'execució penal a Catalunya".

ANZIEU, D. [et al.]. *La interpretación y la dinámica de grupo. El trabajo psicoanalítico en los grupos*. México: Siglo XXI, 1978, p. 260-272.

BECKER, H., HILL, R. *Matrimoni i família*. Estats Units. Llicència Literària, 1986.

BERTALNFFY, L. V. *Teoría general de los sistemas. Fundamentos, desarrollo y aplicaciones.*; 6a reimpressió; Madrid: Alianza Editorial, 1987. (Trad. de Juan Almela)

BERTALNFFY, L. V. *Teorías modernas del crecimiento*. Nueva York: Braziller, 1928.

CORNEJO, J. M. (1997). "Metodología de la investigación grupal". A: GONZÁLEZ, M. P. (ed.). *Psicología de los grupos. Teoría y aplicación*. Madrid: Síntesis, p. 45-99.

FERNÁNDEZ, J. (coord.) *Document de bases per a la intervenció amb les famílies des del treball social (GRITS)*. Departament de Treball Social i Serveis Socials. Universitat de Barcelona, 2015.

FORÉS, A.; GRANÉ, J. *La resiliencia. Crecer desde la adversidad*. Barcelona: Plataforma Editorial, 2008.

FOULKES, S. H.; ANTHONY, E. J. *Psicoterapia de grupo. El enfoque psicoanalítico*. [1957]. Barcelona: Cegaop Press 2006

FRITZEN, S. J. *La ventana de Johari. Ejercicios de dinámica de grupos de relaciones humanas y de sensibilización*. Cantabria: Sal Terrae, 1987.

GARAIGORDOBIL, M.; MACHIMBARRENA, J. M.; MAGANTO, C. "Adaptación española de un instrumento para elaborar la resolución de conflictos (Conflictalk): datos psicométrico de fiabilidad y validez". *Revista de Psicología Clínica con Niños y Adolescentes*. Vol. 3 (2016); n. 2; p 59-67.

GONZÁLEZ, M. P. (1996). Orientación sociométrica. A: M. P. González i E. Vendrell (ed.). El grupo de formación como instrumento de formación. Manual didáctico para monitores de grupo, p. 17-68. Barcelona: EUB

GONZÁLEZ, M. P. *Orientaciones teóricas fundamentales en psicología de los grupos*. Barcelona: EUB, 1997

GONZÁLEZ, A. *Motivación académica: teoría, aplicación y evolución*. Madrid: Pirámide, 2005.

GONZÁLEZ, M. P. "Gestión de la innovación y cambio en el grupo". *Revista de Psicología Social* (número extraordinario), 2007.

KONOPKA, G. *Trabajo social de grupo*. Madrid: Euramerica, 1968.

LILA, M.; GARCIA, A.; LORENZO, M. V. *Manual de intervención con maltratadores*. Universitat de València, 2000.

LÓPEZ, F. *Necesidades de la infancia y protección infantil. Fundamentación teórica, clasificación y criterios educativos*. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales, 1995.

MARTÍNEZ-TABOADA, C.; PALACÍN, M. (1997). "Grupos, bienestar psicosocial y calidad de vida". A: GONZÁLEZ, M. P. (ed.). *Psicología de los grupos. Teoría y aplicación*, p. 271-291. Madrid: Síntesis.

MASTEN, A. S.; OBRADOVIC, J. "Competence and resilience in development". *Annals of the New York Academy of Science*, n. 1094 (2006), p. 13-27.

MCCUBBIN, M [et al] "Family resilience in childhood cancer". *Family Relations*, n. 51 (2) (2002), p. 103-111.

PALACÍN, M.; AIGER, M. *El grupo familiar ante la enfermedad y el desarrollo del afecto grupal*. Barcelona: Editorial Milenio, 2011.

PALACÍN, M. (2012). "Les habilitats necessàries per al conductor de grup". *Papers 4.0. Butlletí de les Institucions Educatives de l'Escola Pia de Catalunya*, 22 [en línia].
<http://www.publicacionsepc.cat/papers40/les-habilitats-necessaries-per-al-conductor-de-grup/> [Consulta: 20 de maig de 2018]

REVILLA, L.; LUNA, J.; BAILÓN, E.; MEDINA, I. *Validación del cuestionario MOS de apoyo social en atención primaria. Medicina de familia* (And.). 10(6): 10-18. 2005.

"La força del treball social amb grups". *Revista de Treball Social*, n. 201 (2014).
ROIGÉ, X. *Famílies de ayer, famílies de hoy: continuïdats i canvis a Catalunya*. Barcelona: Icsria Editorial, 2006.

RODRIGO, M. J.; PALACIOS, J. (coord.). *Familia y desarrollo humano*. Madrid: Alianza Editorial, 1998.

Manual de rehabilitació a les presons catalanes. Subdirecció General de Programes de Rehabilitació i Sanitat. Direcció General de Serveis Penitenciaris. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya, 2011.

SCHWARTZ, R. *The skilled facilitator*. San Francisco: Jossey Bass, 2002. (edició revisada)

VENDRELL, E. "Orientación lewiniana". A: M. P. González; E. Vendrell (ed.). *El grupo de experiencia como instrumento de formación. Manual didáctico para monitores de grupo*. Barcelona: EUB, 1996 (p. 69-108).

10. Autors i agraïments

Les professionals de la comunitat de pràctica de treball social de l'àmbit penal 2017-2018:

Àngels Arenyes (Serveis Socials en l'Àmbit Penal de Girona - CP Puig de les Basses)

M. Mercedes Cabezudo (Serveis Socials en l'Àmbit Penal de Lleida - CP Ponent)

Annie Teruel (Serveis Socials en l'Àmbit Penal de Tarragona - CP Mas d'Enric)

Isabel Martín (Serveis Socials d'Execució Penal a l'Àmbit Territorial de Barcelona-CP Dones)

Neus Cortès (Serveis Socials d'Execució Penal a l'Àmbit Territorial de Barcelona - CP Quatre Camins)

Cristina Guillot (Serveis Socials d'Execució penal a l'Àmbit Territorial de Barcelona - CP Brians 2)

Alba Porras (Serveis Socials d'Execució penal a l'Àmbit Territorial de Barcelona -CP Lledoners)

Com a e-moderadores:

Begoña Doncel (Serveis Socials d'Execució Penal a l'Àmbit Territorial de Barcelona – CP Joves)

Miriam Pérez (Serveis Socials d'Execució Penal a l'Àmbit Territorial de Barcelona - CP Joves)

Coordinades per Raquel Robalo, tècnica de la Unitat de Recursos Comunitaris del Servei de Medi Obert i Serveis Socials de la Direcció General de Serveis Penitenciaris

Agraïments

El nostre especial agraïment a Elena Sorribes, psicòloga especialista en la gestió de grups i persones, màster en autolideratge i conducció de grups (Universitat de Barcelona), experta de la CoP Intervenció grupal amb famílies, que ens ha acompanyat durant el procés d'elaboració del programa. Les seves aportacions i reflexions, que fonamenten el marc teòric, ens han permès la realització d'aquest document. Gràcies per tot.

Volem expressar el nostre agraïment al grup de treball format per les professionals abans esmentades, juntament amb d'altres que hi han col·laborat en algun moment d'aquest procés: Angélica Chacón, Esther Quijada, Rosa Bonfill i la resta de companys que han aportat les seves experiències.

A les caps de programa de treball social i a les caps de servei i de secció, per facilitar la participació de les professionals a les sessions de treball i per promocionar i creure en la intervenció grupal amb les famílies.

A Albert Royo, per la seva paciència i suport durant el procés d'elaboració del document.

A Manel Parra, per les seves indicacions en relació amb el Programa marc d'orientació curricular, entre d'altres.

A Rafel Torner, pel suport en la correcció del document i l'aportació de millores.

A tot l'equip del programa Compartim del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. El seu suport ha fet possible complir amb un encàrrec i un repte professional molt important per al col·lectiu.

I, molt especialment, el nostre agraïment a tot el col·lectiu dels treballadors socials, amb qui cada dia compartim la il·lusió de fer la nostra feina i el nostre món millor. Gràcies.

11. Annexos

ANNEX I: QÜESTIONARI DE SATISFACCIÓ

VALORACIÓ DEL PROGRAMA D'INTERVENCIÓ GRUPAL

DADES DEL PROGRAMA

Nom del programa:

Conductor/a:

Lloc:

Dates:

Horari:

AVALUACIÓ DE LA INTERVENCIÓ GRUPAL

1. Per què heu decidit de venir a aquest grup?
  - a. Per indicació del treballador/a social.
  - b. Perquè considereu que pot ajudar el vostre familiar.
  - c. Perquè considereu que us pot ajudar.
  - d. Altres (especifiqueu-ho): _____

2. Esteu satisfet/a, en general, amb el programa?
  - a. Gens
  - b. No gaire
  - c. Bastant
  - d. Molt

3. Us ha semblat útil el programa?
  - a. Gens
  - b. No gaire
  - c. Bastant
  - d. Molt

4. Us heu sentit ben acollit/da i escoltat/da durant la intervenció?
  - a. Gens
  - b. No gaire
  - c. Bastant
  - d. Molt

5. Recomanaríeu a una altra persona d'assistir a un programa com aquest?
- Sí
  - No

6. Afegiríeu algun tema a treballar durant el programa?

7. Observacions i comentaris

ANNEX II: QÜESTIONARI MOS DE SUPORT SOCIAL

<http://www.samfyc.es/Revista/PDF/v6n1/03.pdf>

ANNEX III: CONFLICTALK

<http://www.revistapcna.com/sites/default/files/16-23.pdf>

ANNEX IV: GLOSSARI DE TÈCNIQUES

Aquest glossari té l'objectiu d'orientar i acompanyar la tasca de planificació i disseny de les sessions grupals que emmarca el programa. Es tracta d'un recull de tècniques i exercicis grupals que poden ajudar els professionals a adequar les seves intervencions, sense voler ser un document tancat. Es proposen una sèrie d'estructures que permeten als professionals dissenyar les seves tècniques ajustant-hi el contingut a treballar (en funció del programa que duen a terme).

És per això que el que es trobarà a continuació no és una guia de tècniques grupals on es desenvolupen i expliquen els continguts a treballar, sinó que es presenten maneres diferents de treballar (sense tenir en compte el contingut) les fases i els processos grupals. Cal tenir en compte que les tècniques i exercicis grupals són elements de suport per a treballar aspectes cognitius de les sessions, i també elements relacionals que tenen

a veure amb el mateix grup, és a dir, que són una eina potenciadora i facilitadora d'aprenentatge a qualsevol nivell.

El següent glossari es divideix així:

- Tècniques per a l'inici del grup
- Tècniques de presentació
- Tècniques per al treball de les expectatives
- Tècniques de facilitació per a la interacció entre participants
- Tècniques de desenvolupament i treball grupal
- Tècniques orientades al treball cognitiu dels participants
- Tècniques orientades al treball socioemocional dels participants
- Tècniques de tancament del grup
- Tècniques valoratives i reflexives
- Tècniques de tancament socioemocional

1. TÈCNiques PER A L'INICI DEL GRUP

a. Tècniques de presentació

NOM: TÈCNICA DEL CABDELL		
TIPUS: presentació, primer contacte i interacció participants.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: A l'inici del grup. Serveix com a presentació dels participants un cop que els facilitadors han fet la presentació i explicació breu del procés i curs. Facilita un primer contacte entre els participants així com la interacció des d'un pla poc emocional, i mes cognitiu que facilita una participació inicial.	TEMPS (15 minuts)	ACCIÓ
	5 minuts	Explicació
	5 minuts	Anar passant la corda i presentar-se/ desfer-la.
	5 minuts	Retroacció (<i>feedback</i>)
RESULTATS ESPERATS:		
<ul style="list-style-type: none"> - Compartir breument amb els altres qui soc. - Conèixer informació dels participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte i apropament. - Primera presa de consciència de la importància de la interacció i de fer xarxa. 		

COM	MATERIAL
<p>1. El facilitador explica que l'objectiu és la coneixença; per tant, cal compartir informació bàsica, com ara: nom, familiar de l'intern i què espero del curs (a mode d'expectatives).</p> <p>2. El facilitador explica que caldrà fer-ho llançant a qui es vulgui el cabdell sense deixar anar un cap de la corda o el cordill; així s'anirà construint una xarxa entre tot el grup. També caldrà dir que no es pot repetir persona i que serà vital estar molt atent/a al que es diu, ja que després s'haurà de desfer la xarxa retornant cadascú el cabdell a qui l'hi havia llançat i dient el seu nom.</p> <p>3. La primera part de l'activitat finalitza quan tothom s'ha presentat i tothom té una part del cabdell. En aquest punt s'aprofita perquè el facilitador faci la reflexió del canvi que s'ha produït. Quan han arribat ningú sabia res de ningú i ara ja s'han produït diverses interaccions, i d'això anirà el curs: d'intercanviar informació, dubtes, pors, alegries, etc. fins a crear una xarxa de coneixement.</p> <p>4. Després es fa la següent part, que és anar desfent la xarxa. El facilitador ha d'estar atent perquè si algú no recorda un nom que el pugui ajudar a recordar-lo.</p>	Corda/cabdell de tipus elàstic
	<p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Asseguts en cercle</p>

NOM: TÈCNICA DEL FOLI		
TIPUS: presentació, primer contacte i interacció participants.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: a l'inici del curs. Serveix com a presentació dels participants un cop que els facilitadors han fet la seva presentació i explicació breu del procés i el curs. Facilita un primer contacte entre els participants, així com la interacció des d'un pla més emocional que la tècnica anterior, si es considera convenient (això dependrà de la informació que es comparteixi).	TEMPS (20 minuts)	ACCIÓ
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Compartir breument amb els altres qui soc. - Conèixer informació dels participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte i apropament amb un caire més emocional. 	5 minuts	Explicació
	10 minuts	Compartir la informació amb el grup.
	5 minuts	Retroacció (<i>feedback</i>)

COM	MATERIAL
<p>1. El facilitador repartirà un foli en blanc per a cada participant i li demanarà que al centre del foli, amb lletra gran i clara, escrigui el seu nom; a la part superior esquerra escrigui què espera del curs; a la part superior dreta com es troba; a la part inferior esquerra quina por, dubte o pensament inquiet té sobre iniciar aquest procés i/o curs, i a la part inferior dreta què és el que més el motiva del procés que iniciarà.</p> <p>2. Si es considera que és informació massa personal per a un primer contacte, aquesta dinàmica es pot fer més endavant i ara compartir altra mena d'informació, com ara: professió/feina, <i>hobby</i> / temps lliure, menjar preferit, alguna informació que li vingui de gust de compartir amb el grup.</p> <p>3. Un cop s'explica la tècnica es deixen uns 4 minuts perquè cadascú elabori el seu foli i a continuació es demana que tothom ho comparteixi mentre s'enganxen el foli amb la cinta al pit perquè tothom es vegi el nom.</p> <p>4. Al final es poden deixar uns 5' de reflexió per a poder verbalitzar com ens hem sentit a l'hora de compartir informació personal amb els altres.</p>	<p>Folis</p> <p>Bolígrafs</p> <p>Cinta adhesiva</p> <hr/> <p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Asseguts en cercle</p>

NOM: TÈCNICA DE PRESENTACIÓ AMB....		
TIPUS: presentació, primer contacte i interacció participants.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: a l'inici del curs. Serveix com a presentació dels participants, un cop els facilitadors han fet la seva presentació i explicació breu del procés i el curs. Facilita un primer contacte entre els participants, així com la interacció des d'un pla més emocional. Pot complementar altres tècniques de presentació.	TEMPS (20 minuts)	ACCIÓ
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Compartir breument amb els altres qui soc. - Conèixer informació dels participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte i apropament amb un caire més emocional. 	5 minuts	Explicació
	10 minuts	Compartir la informació amb el grup.
	10 minuts	Retroacció (<i>feedback</i>)

COM	MATERIAL
<p>1. El facilitador deixarà a terra diverses fotografies del que hagi escollit (animals, paisatges, imatges diverses, menjars, etc.). Com més n'hi hagi i més diverses siguin, millor.</p> <p>2. Animarà els participants a pensar en quina imatge es veuen reflectits, com són, amb quina se senten identificats, ja sigui per les característiques, habilitats, curiositats, etc. Si cal, en poden escollir dues.</p> <p>3. Un cop tothom tingui les fotografies dels animals que els representen, tornen a seure, i amb torn de paraula comparteixen l'animal escollit i les raons de l'elecció. Si hi ha participants que coincideixen els poden compartir. També poden dir animals que no siguin a les imatges.</p> <p>4. Un cop tothom ha compartit la informació, si es detecta inconformitat en com es veuen, és a dir, si han destacat més defectes que virtuts, es pot iniciar una segona ronda escollint a quin animal els agradaria canviar.</p> <p>5. Al final es poden deixar uns minuts per a reflexionar sobre com s'han sentit i si hi ha algun aspecte propi o dels altres participants que els hagi sorprès.</p>	<p>Fotos</p> <hr/> <p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Asseguts en cercle</p>
<p>Variants: aquesta mateixa tècnica es pot fer amb altres elements, com ara objectes diversos, fulls de colors, globus de colors, postals i fotografies de paisatges, etc.</p>	

NOM: PRESENTACIONS EN PARELLA		
TIPUS: facilitació de la interacció dels participants a l'inici del procés.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: a l'inici de les sessions, facilita conèixer més informació dels participants, així com les coincidències en característiques, gustos, etc. que permetin les primeres identificacions entre els participants a nivell interpersonal i intragrupal.	TEMPS (15 minuts)	ACCIÓ
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer informació dels participants. - La interacció entre els participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte. - Observar les primeres identificacions entre els participants. 	5 minuts	Presentació per parelles
	10 minuts	Compartir la informació amb el grup.

COM	MATERIAL
<p>1. El facilitador demanarà als membres del grup que es posin per parelles. És clau que cadascú esculli una persona que no coneix gaire.</p> <p>2. La consigna és que cada membre de la parella té dos minuts i mig per a presentar-se a l'altre. Pot compartir tota la informació que vulgui. L'altra persona no pot interrompre, ni preguntar res. Ha d'estar en silenci fent escolta activa. Un cop acaba un, es presenta l'altre de la mateixa manera i amb el mateix temps.</p> <p>3. Un cop passats aquests cinc minuts, el grup forma un cercle i ara cada parella s'ha de presentar: un presenta l'altre amb la informació que recorda.</p> <p>4. Un cop tothom ha estat presentat, es pregunta en grup gran com s'ha sentit cadascú quan ha estat presentat per l'altra persona.</p>	No es requereix de cap material.
	<p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Asseguts en cercle</p>

b. Tècniques pel treball de les expectatives

NOM: COMPARTIR EXPECTATIVES		
TIPUS: identificar expectatives sobre el que s'espera del curs i de les sessions. Unificar i compartir criteris i aclarir dubtes i inquietuds.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
<p>RESUM: a l'inici del curs. Serveix per a donar continuïtat al procés de coneixença i compartir informació de cada participant.</p> <p>Facilita un primer contacte entre els participants, així com amb els facilitadors, ja que és informació que es dona orientada als objectius del curs i a la motivació de la participació. És una bona eina perquè els facilitadors aclareixin dubtes i unifiquin criteris, objectius i continguts.</p>	TEMPS (15 minuts)	ACCIÓ
	<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Compartir breument la motivació de cadascú a participar, així com què espero del curs i dels altres. - Conèixer informació dels participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte. - Alinear les expectatives dels participants amb les dels facilitadors i l'objectiu del grup. 	5 minuts
	10 minuts	Compartir la informació amb el grup.
COM	MATERIAL	

<p>1. El facilitador deixarà a terra notes adhesives (post-it) de colors i bolígrafs i demanarà a cada participant que escrigui les seves expectatives sobre el curs i el procés. Pot fer diverses preguntes a mode d'exemple, com ara: què n'espero, d'aquest curs?, què m'agradaria aprendre?, què necessito saber, conèixer ?, etc.</p> <p>2. Es deixen uns quants minuts perquè cadascú hi pensi i escrigui. Un cop tothom ho tingui escrit, es demanarà per torns compartir les expectatives de cadascú i s'enganxarà la nota adhesiva a terra, al centre del cercle de manera que al final quedarà un mural de grup.</p> <p>3. Aquestes notes adhesives les poden recollir els facilitadors, ja que seran una eina útil per a anar revisant durant el procés i anar veient si s'estan complint o no les expectatives inicials.</p>	<p>Notes adhesives de colors</p> <p>Bolígrafs</p>
	<p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Asseguts en cercle</p>
<p>Variants: si es detecta que costa participar o que es comparteixi, es pot fer de la mateixa manera però anònimament, és a dir, un cop tothom ho ha escrit, es fiquen els papers en una bossa i després cadascú en treu un i el llegeix en veu alta sense haver de dir qui ho ha escrit.</p>	

c. Tècniques de facilitació per a la interacció entre participants

<p>NOM: POLARITATS</p>		
<p>TIPUS: facilitació de la interacció dels participants a l'inici del procés.</p>	<p>MODALITAT: grupal</p>	
<p>PER A QUÈ ES FA SERVIR</p>	<p>QUAN</p>	
<p>RESUM: a l'inici de les sessions facilita conèixer més informació dels participants, així com les coincidències en característiques, gustos, etc. que permeten les primeres identificacions entre els participants a nivell interpersonal i intragrupal. A més, com que són sempre polaritats, també es viuen interaccions intergrupals.</p>	<p>TEMPS (15 minuts)</p>	<p>ACCIÓ</p>
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer informació dels participants. - La interacció entre els participants. - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte. - Observar les primeres identificacions entre els participants. 	<p>5 minuts</p>	<p>Explicació</p>
	<p>10 minuts</p>	<p>Interaccions i compartir en grup gran.</p>
<p>COM</p>	<p>MATERIAL</p>	
<p>1. El facilitador demana als membres del grup que es posin drets. A continuació anirà dient una sèrie d'afirmacions i cadascú s'haurà de col·locar a la banda que més l'identifica. És important que el</p>	<p>No es requereix cap mena de material que no sigui el propi cos.</p>	

<p>facilitador també vagi movent-se per la sala sense posicionar-se.</p> <p>2. Es poden fer totes les opcions que es vulgui, tant amb informació general com amb algun tema concret.</p> <p>3. La consigna seria: "En aquesta banda d'aquí, ens col·locarem les persones que ens agrada el mar. I en aquesta d'aquí ens col·locarem les persones que ens agrada la muntanya", sempre parlant en primera persona, sense col·locar-se a cap banda per no condicionar. Altres exemples de polaritats serien:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Majors d'x anys / Menors d'x anys - Vivim a Barcelona / Vivim fora de Barcelona - Ens agrada llegir / Ens agrada mirar pel·lícules - Tenim fills / No tenim fills - Ens agrada l'estiu / Ens agrada l'hivern <p>4. A mesura que es van posicionant es pot anar preguntant com se senten a cada bàndol, ja que es poden donar situacions en què a una banda hi hagi moltes persones i a una altra molt poques, i reflexionar com se senten (majories i minories). És important que els participants es posicionin en una de les bandes, sense donar opció a posicions ambigües.</p> <p>5. Al final de la tècnica es poden destinar alguns minuts a compartir en grup gran com s'han sentit si han coincidit molt o poc amb alguna persona, es poden observar les primeres afinitats.</p>	<p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Tothom dret, i el facilitador anirà marcant a on és l'extrem de cada polaritat.</p>
<p>Variants: si la resposta del grup és ràpida i no es veu massa dificultat, es pot anar augmentant el grau d'aprofundiment de la informació.</p>	

<p>NOM: TEST CURIÓS</p>		
<p>TIPUS: Facilitació de la interacció dels participants a l'inici del procés.</p>	<p>MODALITAT: grupal</p>	
<p>PER A QUÈ ES FA SERVIR</p>	<p>QUAN</p>	
<p>RESUM: a l'inici de les sessions facilita conèixer més informació dels participants, així com les coincidències en característiques, gustos, etc. que permeten les primeres identificacions entre els participants a nivell interpersonal i intragrupal.</p>	<p>TEMPS (20 minuts)</p>	<p>ACCIÓ</p>
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Conèixer informació dels participants. - La interacció entre els participants. 	<p>5 minuts</p>	<p>Explicació i omplir la columna personal.</p>

<ul style="list-style-type: none"> - Aconseguir trencar el gel i facilitar un primer contacte. - Observar les primeres identificacions entre els participants. 	15 minuts	Tècnica compartir en grup gran.
COM	MATERIAL	
<p>1. El facilitador repartirà el test curiós, i cada participant ha d'emplenar la informació personal que es detalla. Al test es poden posar tantes característiques com es vulgui.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Edat - Menjar preferit - Número de peu - Professió - Llibre preferit - Afició o <i>hobby</i> - Fruita preferida - Grup de música - Una mania estranya - Animal preferit - Etc. <p>2. Un cop omplerta la columna personal, demanarà als membres del grup que es posin drets i, mitjançant la interacció interpersonal i preguntant a cada participant, vagin trobant la persona amb qui coincideixen en cada ítem. L'objectiu es poder omplir tot el test com més persones millor, ja que hauran interaccionat més. La consigna ha de ser que cap de les persones es repeteixi en els ítems.</p>	Fotocòpies amb el test Bolígrafs	
	DISTRIBUCIÓ DE SALA	Drets, ocupant l'espai

2. TÈCNIQUES DE DESENVOLUPAMENT I TREBALL GRUPAL

a. Tècniques orientades al treball cognitiu dels participants

NOM: DAFO - CAME		
TIPUS: treball cognitiu individual i grupal entorn d'una tema concret.	MODALITAT: grupal o individual	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: eina per a analitzar una situació concreta (DAFO) i elaborar un pla d'acció posterior (CAME) tenint en compte les característiques internes i externes.	TEMPS (80 minuts)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Analitzar una situació concreta des d'una visió interna i externa. - Unificar la visió grupal entorn d'una situació. - Elaborar un pla d'acció conjunt i grupal o individual, però compartit a nivell grupal. 	5 minuts	Explicació tècnica
	15 minuts	Elaboració pròpia

	1 hora (segons el nombre de participants)	Compartir la informació amb el grup.
COM	MATERIAL	
<p>1. El facilitador explicarà en què consisteix l'eina del DAFO, que permet fer una diagnosi d'una situació concreta analitzant-ne els factors interns i externs.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Debilitats (internes) - Amenaces (externes) - Fortaleses (internes) - Oportunitats (externes) <p>2. Cada participant elabora el DAFO del tema treballat</p> <p>3. En aquesta darrera part es tracta de posar en comú l'anàlisi. Per a fer-ho es pot anar recollint de cada participant i anotar-ho a la pissarra. Així el recull és visible per a tothom. Si es coincideix entre participants, es poden anar unificant les aportacions.</p> <p>4. Un cop fet el DAFO es pot fer el CAME, que és el pla d'acció, un cop analitzada la situació, per a veure com es pot:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Corregir les debilitats - Afrontar les amenaces - Mantenir les fortaleses - Explotar les oportunitats <p>Per a fer aquesta darrera part es pot fer com abans, amb un treball individual previ, o bé, si es veu una bona participació i dinàmica, es pot anar fent entre tots directament.</p> <p>5. En finalitzar es recomana poder fer una fotografia o guardar el material, que servirà com a mapa i fil conductor del treball grupal.</p>	<p>Folis</p> <p>Bolígrafs</p> <p>Paperògraf o pissarra</p> <p>Retoladors</p>	
	DISTRIBUCIÓ DE SALA	
	Asseguts en cercle amb la pissarra visible per a tothom.	
<p>Variants: si es detecta que hi ha dificultats en la elaboració del DAFO, pot ser interessant fer el CAME en una següent sessió; d'aquesta manera també es dona més temps per a poder elaborar el pla d'acció.</p>		

NOM: METAPLÀ		
TIPUS: treball cognitiu individual i grupal entorn d'un tema concret.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: eina amb visió social i participativa que, amb el suport d'un moderador, permet abordar les diferents perspectives, percepcions i visions d'un grup envers un tema o situació concreta de dificultats o conflicte i trobar-hi solucions.	TEMPS 90 minuts	ACCIÓ

RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Analitzar una situació concreta des d'una visió interna i externa. - Unificar la visió grupal entorn d'una situació. - Elaborar un pla d'acció conjunt i grupal que permeti solucionar la situació o la dificultat detectada. 	5 minuts	Explicació
	25 minuts	Treball de subgrups
	1 h	Compartir la informació amb el grup.
COM	MATERIAL	
<ol style="list-style-type: none"> 1. El facilitador explica la tècnica i es creen els subgrups de reflexió. Es reparteix el material (s'ha de limitar el nombre de targetes). 2. A continuació el facilitador presenta la dificultat i llança al grup les preguntes que vol treballar; es demana que cada subgrup tingui un portaveu, que després explicarà les conclusions en el grup gran. 3. Aquestes preguntes generals s'escriuen a la pissarra i cada subgrup les treballa escrivint paraules concretes i separant per colors les cartolines segons que siguin aspectes positius o aspectes negatius. 4. Un cop fet el treball de subgrup, es posa en comú en el grup gran a través del portaveu. Totes les idees es recullen i s'exposen. 5. Un cop tots els grups han fet la seva exposició, cal agrupar els temes i, finalment, mitjançant una escala de l'1 al 5, establir el grau de prioritat. D'aquesta forma, s'aconsegueix tenir un pla d'acció. 	Notes adhesives de colors o cartolines (blau, rosa, groc, verd i blanc)	
		Bolígrafs o retoladors Pissarra o paperògraf
	DISTRIBUCIÓ DE SALA	
	Asseguts en cercle amb la pissarra visible per a tothom	

NOM: TARGETES		
TIPUS: treball cognitiu individual i grupal entorn d'un tema concret.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: eina per a treballar de manera més dinàmica l'assumpció de conceptes concrets que han de ser interioritzats pels mateixos participants.	TEMPS (15 minuts)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Confirmar que els conceptes han quedat clars. - Aprendre a través del joc. - Generar certa competitivitat entre els participants. 	5 minuts	Explicació
	5 minuts	Realització de la tècnica

	5 minuts	Compartir la informació amb el grup.
COM	MATERIAL	
<p>1. El facilitador explica la tècnica: "A continuació aniré llegint una sèrie de targetes on hi ha escrits x conceptes. Faré una pregunta vinculada a aquests conceptes (per exemple, és un factor de protecció de la família o no ho és?), i de manera ordenada i d'un en un haureu de respondre Sí/No."</p> <p>2. Cada participant que encerti la resposta es queda amb la targeta; si no l'encerta, es passa a la següent persona i la targeta es recupera més tard.</p> <p>3. Un cop s'acaben totes les targetes es fa una reflexió grupal en relació amb les que han generat més dubtes i, a partir d'aquí, es treballa el tema que és l'objectiu de la tècnica.</p>	Targetes	
	DISTRIBUCIÓ DE SALA	Asseguats en semi cercle

b. Tècniques orientades al treball socioemocional dels participants

NOM: EL PASSEIG		
TIPUS: exercici que té per objectiu treballar el conflicte i els diferents estils personals d'afrontar-lo.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: prendre consciència de com s'actua davant del conflicte i aprendre a usar eines per a resoldre'l.	TEMPS (15 minuts)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Connectar amb una situació de conflicte interpersonal que permeti reconèixer l'estil d'afrontament. - Identificació amb altres estils de resolució de conflicte. 	5 minuts	Explicació i narració
	10 minuts	Compartir la informació amb el grup.
COM	MATERIAL	

<p>1. El facilitador es prepararà un text que llegirà en veu alta als participants mentre aquests tenen els ulls tancats.</p> <p>2. Aquest text farà referència a un passeig en què el protagonista és cada participant. Mitjançant l'escolta de la narració del facilitador cada participant anirà visualitzant la situació que el facilitador narra. A mode d'exemple podria ser:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ara tancaràs els ulls i faràs tres respiracions profundes. Imagina que vas caminant per un camí, és un camí agradable ple de sensacions. - De sobte veus, de lluny, que hi ha algú. Tu continues caminant en direcció a aquesta persona. A mesura que vas caminant et vas adonant que aquesta persona t'és familiar. Continues caminant. - A pocs metres la reconeixes. Es tracta d'una persona amb qui has tingut un conflicte, un conflicte que t'ha afectat força. Continues caminant fins que arribes a estar just davant seu. - Ara, davant seu, què fas? - Un cop feta la pregunta es demana als participants que obrin els ulls. <p>3. A continuació el facilitador convida a compartir com s'han sentit i què han fet, evitat, afrontat, etc. Es tracta d'analitzar i compartir l'estil de cadascú.</p>	<p>Es pot posar música relaxant de fons.</p> <hr/> <p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Asseguats en cercle</p>
---	---

<p>NOM: COMPTEM EN GRUP</p>		
<p>TIPUS: cooperar per a aconseguir un objectiu grupal.</p>	<p>MODALITAT: grupal</p>	
<p>PER A QUÈ ES FA SERVIR</p>	<p>QUAN</p>	
<p>RESUM: un cop el grup comença a cooperar i compartir, serveix com a joc ràpid per a identificar-se com a grup, com un tot.</p>	<p>TEMPS (10 minuts)</p>	<p>ACCIÓ</p>
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Connectar amb el grup. - Sentir-se com a part important del grup. - Cooperar per a aconseguir l'objectiu grupal. 	<p>5 minuts</p>	<p>Explicació</p>
	<p>5 minuts</p>	<p>Aplicació</p>
<p>COM</p>	<p>MATERIAL</p>	
<p>1. El facilitador demana que els participants drets caminin de manera no endreçada per la sala. Demana que comencin a estar en connexió amb el grup; per tant, caldrà estar uns minuts caminant en silenci.</p> <p>2. A continuació, el facilitador explica l'objectiu grupal. S'ha d'arribar a comptar fins a cinc fent-ho persona per persona, sense trepitjar-se. Si dues persones coincideixen, cal tornar a començar des de l'1.</p> <p>3. Un cop s'aconsegueix, es va augmentant la dificultat ampliant la</p>	<p>No cal cap material que no sigui el propi cos.</p>	
	<p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p>	

fita fins a 10, després fins a 15, 20, etc., segons es vegi la facilitat del grup per a aconseguir l'objectiu.	Drets i caminant per la sala
--	------------------------------

NOM: LES CADIRES COOPERATIVES		
TIPUS: cooperar per a aconseguir un objectiu grupal.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: un cop el grup comença a cooperar i compartir, serveix com a joc ràpid per a identificar-se com a grup, com un tot	TEMPS (20 minuts)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Augmentar el sentit de pertinença al grup. - Sentir-se com a part important del grup. - Cooperar per a aconseguir l'objectiu grupal. - Obtenir un bon clima i augmentar la cohesió grupal per mitjà del contacte corporal. 	5 minuts	Explicació
	15 minuts	Aplicació
COM	MATERIAL	
<p>1. El facilitador explicarà el típic joc de les cadires: "Aquí teniu un cercle amb cadires. Quan soni la música haureu d'anar caminant al seu voltant i quan pari la música haureu de seure en una de les cadires. Cada vegada hi haurà menys cadires, però el vostre objectiu és que tothom ha d'estar sobre les cadires.</p> <p>2. A continuació, el facilitador engega la música i, a criteri seu, l'atura. En cada parada es retira una o dues cadires, i així es repeteix fins que tot el grup està sobre una o dues cadires.</p> <p>IMPORTANT: cal tenir en compte l'estat de les cadires, ja que han d'aguantar tantes persones com hi ha al grup. El final de l'activitat pot ser que tot el grup estigui sobre dues o tres cadires.</p> <p>Hi ha un augment del contacte corporal i, per tant, cal tenir en compte si el grup està o no preparat.</p>	Una rotllana de cadires buides mirant cap a fora del cercle (tantes com participants)	
	Música	DISTRIBUCIÓ DE SALA
	Drets i caminant per la sala	

3. TÈCNiques DE TANCAMENT DEL GRUP

a. Tècniques valoratives i reflexives

NOM: MARXO AMB...		
TIPUS: Tancament, valoració intrapersonal del procés i evolució.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: al final del procés, es pot fer a la penúltima o a la darrera sessió. És molt recomanable fer-la si a l'inici ja s'havia fet, ja que serveix per a veure els canvis que s'han produït.	TEMPS (60 minuts)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Compartir la pròpia evolució i els canvis produïts. - Facilitar l'expressió de sentiments i emocions. - Conèixer la valoració del procés dels participants i aprenentatges aconseguits. - Poder fer un tancament grupal i preparar el grup per al procés de separació. 	5 minuts	Explicació
	45 minuts	Compartir la informació amb el grup.
	10 minuts	Retroacció (<i>feedback</i>)
COM	MATERIAL	
<ol style="list-style-type: none"> 1. El facilitador deixarà a terra diverses fotografies i/o imatges; com més n'hi hagi, i més diverses, millor. 2. Animarà els participants a pensar en dues imatges amb les quals se sentin identificats: una seria aquella imatge que representa com va arribar cadascú al grup, i l'altra que representa com marxa del grup. Si es va fer a l'inici, l'explicació serà més fàcil i ràpida, ja que es demanarà que recordin la imatge que van agafar el primer dia i valorin si han canviat en algun aspecte o del tot. 3. Un cop tothom tingui les fotografies i/o imatges que els representen tornen a seure i amb torn de paraula comparteixen la imatge escollida i les raons de l'elecció. Si hi ha participants que coincideixen, les poden compartir. També poden dir representacions que no siguin a les imatges. 4. Al final es poden deixar uns quants minuts per a reflexionar sobre com s'han sentit i si hi ha algun aspecte que els ha sorprès, ja sigui propi o d'altres participants. 	Fotos i/o imatges	DISTRIBUCIÓ DE SALA
	Asseguts en cercle	

Variants: aquesta mateixa tècnica es pot fer amb altres elements, com ara objectes diversos, fulls de colors, globus de colors, postals i fotografies de paisatges i d'altres, etc.

NOM: TÈCNICA DE TANCAMENT AMB...		
TIPUS: tancament, valoració intrapersonal i interpersonal del procés i evolució. Treball d'autopercepció i d'heteropercepció.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: al final del procés, es pot fer a la penúltima o a la darrera sessió com a treball de l'autopercepció i l'heteropercepció i de la importància dels canvis observats.	TEMPS (60 minuts)	ACCIÓ
RESULTATS ESPERATS: <ul style="list-style-type: none"> - Compartir breument amb els altres com el veig ara, després del procés. - Facilitar l'expressió de sentiments i emocions. - Conèixer la valoració del procés dels participants i els aprenentatges aconseguits. - Poder fer un tancament grupal i preparar el grup per al procés de separació. 	5 minuts	Explicació
	45 minuts	Compartir la informació amb el grup
	10 minuts	Retroacció (<i>feedback</i>)
COM	MATERIAL	
<ol style="list-style-type: none"> 1. El facilitador deixarà a terra diverses fotografies i/o imatges, com més més n'hi hagin i més diverses, millor. 2. Animarà els participants a pensar en dues o tres persones del grup i a escollir una imatge per a aquestes persones que representi els canvis que han observat en elles. Quina imatge representa millor el canvi i/o l'evolució que han vist en aquestes persones. 3. Un cop tothom tingui les fotografies i/o imatges que volen regalar, tornen a seure i amb torn de paraula comparteixen la imatge escollida i les raons de l'elecció. Si hi ha participants que coincideixen, les poden compartir. També poden dir representacions que no siguin a les imatges. 4. Al final es poden deixar uns quants minuts per a reflexionar sobre com s'han sentit i si hi ha algun aspecte que els ha sorprès, ja sigui propi o d'altres participants. 	Fotos i/o imatges	
	DISTRIBUCIÓ DE SALA	Asseguts en cercle

NOM: TÈCNICA DE L'ARBRE		
TIPUS: tancament, valoració final, creativitat.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
<p>RESUM: aquesta tècnica s'ha d'utilitzar com a tancament final, ja que el que s'espera és expressar les vivències viscudes al curs per mitjà d'una valoració intrapersonal del procés viscut, la qual, en posar-la en comú, acabarà sent l'arbre de l'aprenentatge grupal.</p> <p>El facilitador mostrarà als participants l'arbre dibuixat, que estarà penjat a la paret visible i accessible per a tothom. Aquest arbre tindrà tres grans parts dibuixades: arrels, tronc i capçada, amb els seus fruits. Explicarà que aquest arbre simbolitza la consciència amb què marxen d'aquesta experiència. La part del tronc és tot allò amb què cadascú va començar i que potser encara té (dificultats, pors, pensaments negatius, allò que forma part de la personalitat i de com és cadascú, que dificulta la relació amb els altres, poder gaudir, etc.), i s'escriu en la nota adhesiva de color groc. Després ens fixarem amb les arrels, allò que cadascú té més guardat (com ara els valors, les fites en la vida, els desitjos, allò que dona força a cadascú cada dia, etc.), i s'escriu en una nota adhesiva de color blau. I, finalment, tenim la part de dalt, la capçada, amb els seus fruits, tot allò que cadascú ha après en aquest procés (les habilitats, vivències, emocions que se'n porta), i ho escriurem en una nota adhesiva verda.</p>	TEMPS (45 minuts)	ACCIÓ
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Facilitar l'expressió de sentiments i emocions. - Afavorir l'expressió de la sinergia grupal. - Enfortir els sentiments de grup amb la creació conjunta. - Permetre que cada participant pugui comparar la seva avaluació personal amb la de la resta del grup. - Motivar l'intercanvi de retroacció (<i>feedback</i>) - Facilitar la percepció de millora en el procés. - Preparar al grup per a la separació. 	5 minuts	Explicació
	30 minuts	Compartir la informació amb el grup.
	10 minuts	Retroacció (<i>feedback</i>)
COM	MATERIAL	
<p>1. El facilitador presentarà l'arbre i el que representa i farà l'explicació del que representa cada part de l'arbre. Repartirà les notes adhesives dels tres colors. Deixarà uns minuts perquè cada participant escrigui cada part.</p> <p>2. Passat el temps, se'ls convida un per un a compartir allò que han escrit. Cada persona farà el següent ordre: tronc, arrels i capçada.</p> <p>3. Un cop tothom ho hagi compartit, el facilitador farà un breu resum del que ha sortit donant valor a allò que més s'hagi repetit, o que hagi estat més diferent, etc., a més de destacar el nivell de consciència</p>	<p>Paper gran amb un arbre dibuixat</p> <p>Notes adhesives de tres colors: groc, verd i blau</p> <p>Cinta adhesiva</p> <p>Retoladors de colors</p>	

<p>que hagi assolit cada participant.</p> <p>4. Per a finalitzar s'obre un espai per reflexionar en grup per si algú vol compartir algun aspecte, i també es convida a fer una foto de l'arbre creat pel grup perquè després el tinguin present un cop s'acabi el grup.</p>	<p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p> <p>Mitja lluna davant del mural de l'arbre</p>
--	--

b. Tècniques de tancament socioemocional

NOM: TÈCNICA DEL REGAL PER AL GRUP		
TIPUS: tancament, valoració final, creativitat.	MODALITAT: grupal	
PER A QUÈ ES FA SERVIR	QUAN	
RESUM: aquesta tècnica cal utilitzar-la com a tancament final, ja que el que s'espera és expressar les vivències viscudes durant el procés per mitjà d'una creació plàstica com a regal que fa cada participant per al grup. Per tant, és un bon exercici per a entrenar la creativitat i l'expressió plàstica. Caldrà proporcionar diversos materials perquè les elaboracions siguin més fàcils.	TEMPS (40 minuts)	ACCIÓ
	5 minuts	Explicació
	25 minuts	Compartir la informació amb el grup.
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Facilitar l'expressió d'emocions i sentiments. - Afavorir la sinèrgia grupal. - Permetre una avaluació sincera i espontània. - Simbolitzar l'agraïment al grup per mitjà d'un regal fet exclusivament per a cadascú. - Poder realitzar un tancament grupal en positiu i preparar el grup per al procés de separació. 	10 minuts	Retroacció (<i>feedback</i>)
	COM	MATERIAL
<p>1. El facilitador deixarà a terra diversos materials, com ara fulls de colors, retoladors, colors, pega, cinta adhesiva, pintura, pinzells, globus de colors, fotografies, etc.</p> <p>2. Intentarà fer una breu reflexió amb un caire més aviat emocional perquè els participants puguin connectar amb el moment d'acomiadar-se del grup. Per a poder-ho fer els convidarà a fer un regal al grup que pugui expressar què ha significat el curs i els dies compartits. Aquest regal pot portar missatge escrit, si es vol, o no; la idea és no tancar massa amb consignes i que els participants es deixin portar per la creativitat i la espontaneïtat.</p> <p>3. Un cop tothom tingui la seva creació, es demanarà que cadascú, i un per un, vagi explicant el seu regal, i que després el deixi al centre.</p>	Fulls de colors, retoladors, colors, pega, cinta adhesiva, pintura, pinzells, globus de colors, fotografies, etc.	
	DISTRIBUCIÓ DE SALA	

<p>4. Un cop tothom hagi fet el seu regal es pot demanar poder tancar amb una paraula com a resum final. I fer una fotografia conjunta amb els regals com a record de l'experiència.</p>	<p>Asseguts en cercle</p>
--	---------------------------

<p>NOM: TÈCNICA DE LES CADIRES</p>		
<p>TIPUS: tancament, valoració final del procés.</p>	<p>MODALITAT: grupal</p>	
<p>PER A QUÈ ES FA SERVIR</p>	<p>QUAN</p>	
<p>RESUM: aquesta tècnica cal utilitzar-la com a tancament final, ja que el que s'espera és expressar les vivències viscudes al curs per mitjà d'una valoració intrapersonal del procés viscut.</p> <p>Per mitjà de les tres cadires es pretén que cada participant pugui prendre consciència dels tres estats diferents: la primera cadira simbolitza com cadascú va arribar al grup; la segona cadira, com s'ha anat sentint al llarg de les sessions (dificultats, millores viscudes, etc.), i la tercera cadira, com em sento ara que acaba, com marxo. S'ha de fer lentament perquè cada persona pugui connectar amb cada cadira.</p>	<p>TEMPS (45 minuts)</p>	<p>ACCIÓ</p>
<p>RESULTATS ESPERATS:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Facilitar l'expressió de sentiments i emocions. - Afavorir l'expressió de la sinergia grupal. - Permetre que cada participant pugui comparar la seva avaluació personal amb la de la resta del grup. - Facilitar la percepció de millora en el procés. - Preparar al grup per a la separació. 	<p>5 minuts</p>	<p>Explicació</p>
	<p>30 minuts</p>	<p>Compartir la informació amb el grup.</p>
	<p>10 minuts</p>	<p>Retroacció (<i>feedback</i>)</p>
<p>COM</p>	<p>MATERIAL</p>	
<p>1. El facilitador presentarà la tècnica i donarà uns quants minuts perquè els participants se situïn i pensin en les tres cadires i les tres situacions.</p> <p>2. Es convidarà cada participant a passar per cada cadira i a compartir amb la resta els tres estats.</p> <p>3. Un cop tothom hagi passat per les tres cadires, es deixen uns quants minuts per a compartir en grup allò que es consideri convenient.</p>	<p>3 cadires</p>	
	<p>DISTRIBUCIÓ DE SALA</p>	

	Asseguts en cercle i les tres cadires en fila al mig del cercle
--	---

ANNEX V: Materials específics de suport

Podeu consultar material per a cadascun dels subprogrames en els següents enllaços:

Enllaç 1

http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_evitarNouDelicte.pdf

[factors de risc i factors protectors](#)

Enllaç 2

http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_intervencioGrupal.pdf

[programes específics](#)

Enllaç 3

http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_itinerariInternsCP.pdf

[procés penitenciari](#)

Enllaç 4

http://ceife.gencat.cat/web/sites/ceife/.content/home/formacio/gestcon/cop/trebsocials/cp_treballadorsSocials_modelProcesReincidencia.pdf

[procés de reincidència delictiva](#)

Gestió del coneixement

